

Година XX — Број 329
Субота, 19 април 1958

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

Хипнотичке машине ступиле су у дејство... мотори ракете почеће да грме...

ДАН
БАКЛУ
6-5

...ЧЕЛИЧНА ЛЕПОТИЦА САМО ШТО НИЈЕ КРЕНУЛА...
ОХ! ЖЕЛИМ ДА ЛЕТИМО ДО ЗВЕЗДА... ДО НЕКОГ НОВОГ, НЕОБИЧНОГ СВЕТА... БРЖЕ ОД СВЕТАЛОСТИ...

БЕЗБРИЖНИ ВИЛИ... СРЕЋНИ НЕПРАКТИЧНИ САЊАР... КОЈИ ЈЕ УВЕК ЖИВЕО У СВЕТУ СВОЈЕ МАШТЕ...

ТВРРРР
КЛИК

ЧЕКАЈТЕ! АУТОМАТСКИ УПРАВЛАЧИ! ЈЕСТЕ ЛИ ВИДЕЛИ КАКО СУ СЕ ПОМАКЛИ?

СВЕ ЈЕ СПРЕМНО... ЈОШ САМО НЕКОЛИКО СЕКУНДИ...

АЛИ, У ОДЕЉЕЊУ АУТОМАТСКИХ КОНТРОЛНИХ УРЕЂАЈА ДОГАЂА СЕ НЕШТО ЧУДНО. ПОЛУГЕ СЕ ПОМЕРАЈУ, МАДА ИХ НИКО НЕ ДОДИРУЈЕ...

КЛЕК
КЛАК
ХВРРР

КАКО? ЗАШТО? ЗАР ЈЕ МОГУЋНО ДА СУ ИХ ПОКРЕНУЛЕ ВИЛИЈЕВЕ НЕИЗРЕЧЕНЕ ЖЕЉЕ... ЗАГЛУШНИ ТУЏАЊ... РАКЕТА ЈЕ КЛИЗНУЛА НИЗ РАМПУ...

ДАН
БАКЛУ
6-6

КУДА?

ДОК ЈЕ РАКЕТА КЛИЗИЛА НИЗ РАМПУ, ЊЕНИ УРЕЂАЈИ ЗА УПРАВЉАЊЕ ПРОМЕНИЛИ СУ ПОЛОЖАЈЕ, МАДА ИХ НИКО НИЈЕ НИ ТАКАО!

А ТАДА, СТРАХОВИТА ХУКА! ОСТАВЉАЈУКИ ЗА СОБОМ ТРАГ ОД БЕЛОГ ПЛАМЕНА, РАКЕТА ЈЕ ПОЛЕТЕЛА ПРЕМА ЗВЕЗДАМА...

СВЕ ВИШЕ И ВИШЕ... 800 КИЛОМЕТАРА... ЦИЉ ПРОБНОГ ЛЕТА... А РАКЕТА СЕ И ДАЉЕ ПЕЊЕ... ПРОЛЕЋЕ КРАЈ ПЛАНЕТА...

... МЕЂУ ЗВЕЗДАМА ЈЕ! ЛЕТИ БРЖЕ НО ШТО ЊЕНЕ МАШИНЕ МОГУ ДА ЈЕ ПОКРЕКУ... БРЖЕ ОД СВЕТАЛОСТИ... БРЗО ГОТОВО КАО МИСАО!

ДАЛЕКО, У НЕКОМ ДРУГОМ ЗВЕЗДАНОМ СИСТЕМУ, РАКЕТА ЈЕ УСПОРИЛА БРЗИНУ. ЛЕТИ ПРЕМА ЈЕДНОЈ ВЕЛИКОЈ ЗЕЛЕНОЈ ПЛАНЕТИ...

...И СЛЕЂЕ НА ЊУ БЕЗ ПОТРЕСА ИАКО ЊОМЕ НИКО НЕ УПРАВЉА...

ХИПНОТИЧКЕ МАШИНЕ СУ СЕ ИСКЉУЧИЛЕ!
ЧУДНО! НИ САМ УОПШТЕ ОСЕТИО УЗЉЕТАЊЕ!
САД ВЕРОВАТНО КРУЖИМО ОКО ЗЕМЉЕ! НЕ ВЕРОВАТНО! КРЕТАЊЕ СЕ УОПШТЕ НЕ ОСЕКА!

КРЕТАЊЕ? МИ СЕ УОПШТЕ НЕ КРЕКЕМО! ОПЕТ СМО НА ЧВРСТОЈ ЗЕМЉИ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

У овом броју:

- БИТКА НА СУТЈЕСИЦИ
- О ЊИМА СЕ МНОГО ПИШЕ, А МАЛО ЗНА
- ОНОРЕ ДОМИЈЕ
- ПТИЧЈА ГНЕЗДА
- СТРИПОВИ:

Хајдук Станко, Паја, Флаш Гордон, Мики и Плутон, Незнаки витез, Пери, Томањак и прича у сликама Од Икара до ракете.

А.Т./40

ПРЕ 15 ГОДИНА

Сви наши народи имали су у својој историји понеки велики, преломни датум (и не само један!) који их је столећима напajaо у борби за слободу и испуњавао их надом у бољу будућност. Тако су, например, остале незаборавне словеначке буне у XVI веку, Македонци и данас памте Крушево, Црногорци — Царев Лаз и Граховач, Хрвати — Марков трг, Срби — Косово и Чегар. Али, Сутјеску ће памтити сви Југословени. О њој ће се вечно изговарати стихови:

„О, Сутјеско, у нашим пјесмама,
О, Сутјеско, у нашим срцима...”

Јер таквог јунаштва као што је било на Сутјесци није било ни на Гвозду, ни на Крбавском Пољу, ни на Марици, ни на Вучјем Долу... Сутјеска ће остати — једна јединица.

Наша „триумфална капија“

... Географски — то је обичан појам: клисура у сливу реке Дрине и њених притока, над којом се надносе оштре кречњачке голети тамносребрнате боје.

Па ипак, читав тај терен на коме се пре петнаест година одиграла славна битка јединствен је по много чему и у орографском смислу. Природа је, зна се, понекад врло дарљива, чак и ђудљива. Она је то поготову била у случају Сутјеске. Као да је баш унапред одредила и припремила тај терен за један тако велики историјски догађај. Као да је унапред хтела рећи: „Дођи, странче, осети моју стихиску снагу и моћ, опори мирис мојих висина, Измеримо, онда, ако хоћеш, снаге. Али ти ни пошто не препоручујем да ми много пркосиш...”

И Југословенски партизани као да су за све то знали, па су на време „склопили савез“ на верност с тим ђудљивим крајем. Али, Хитлер, то није имао у виду...

А ево, укратко, описа тог историјског краја. Ту је, пре свега, висока Пивска Планина, па Вучево, Маглић, Вољујак, Зеленгора — све планински масиви изнад 1.500 метара. Пласти и такорећи непроходни. Јер тек ту и тамо пробија се, као планинска змија, неки чо-

бански путљац. А наоколу, по планинама, штрче шињати крашки врхови, попут глечера, на које је човек вероватно ступио први пут тек у данима Сутјеске. Са стране: окомите хридине и стравични планински кланци који су некад били проходни само за дивљач, али у данима љутих бојева и за — партизане. Планине су покривене столетним шумама које непрекидно звјудују своју француску, добро познату мелодију. Оне су, осим тога, испресецане хуцим горским брзацима и рекама — Пивом, Таром, Дрином и Сутјеском. Те реке већ вековима дубе своје стеновито корито и препречују сваки пут, осим онај партизански. Оне се, иначе, пробијају кроз дивне, ретко виђене клисуре, изнад којих увек крстаре орлови.

То су само, географски појмови. Али, Сутјеска више није само то, већ много више. Она

А планови су били далекосежни...

Хитлерови генерали плашили су се тога, бојали се да ће Народноослободилачка војска наставити свој победоносни пут у Србију и пресећи им на тај начин још једну животну артерију — пут за Грчку. Зато су приступили још једном пакленом плану. Али, овог пута имали су и више искуства, а знали су и с ким имају посла, па нису пропустили ниједну појединост коју нису ставили под дупу најискуснијих генералштабних официра. Све је било предвиђено до најмањих ситуација. Створен је посебан план, звани „Шварц“. Замисао тога плана састојала се у овоме: са свих страна опколити главнину Народноослободилачке војске Југославије, а затим приступити њеном потпуном уништењу.

За извршење тог подухвата фашисти су обезбедили и позамашне снаге: шест дивизија

БИТКА НА СУТЈЕСЦИ

је етика наше савремене историје. То је наша „триумфална капија“ кроз коју смо прошли у нови живот, и то помоћу крви као јединог средства. Због тога то више није само природа, већ живо биће које има свој дан рођења, свој лик, узраст, врлине, морал... Биће које је дало негативан одговор на питање да ли људска моћ има границе. Она је постала ризница ликова, васпитач и учитељ младих поколења, најочигледнији наставник из етике и историје, стратегије и тактике...

Али, Сутјеска је још више од тога: наш понос, наша слава, наше велике жртве... Јер, иако смо на том бојишту уништили преко 13.000 непријатељских војника, сами смо имали тежке губитке: 8.500 погинулих, 3.700 рањених и 1.800 несталих другова — читава дивизија мртвих јунака. Тамо су занавек остали и неки наши легендарни људи — командант Сава, Веселин Маслеша, Горан, Сима Милошевић и други.

Најкрвавија битка у Ослободилачком рату

Почетком 1943. „срећа“ није ишла на руку Хитлеру, понајмање у Југославији. Већ крајем марта Ослободилачка војска Југославије сламала је и последње „изданке“ Четврте непријатељске офанзиве. Главнина њених снага била је тада концентрисана у Црној Гори.

и један пук Хитлерове војске, две дивизије и једну бригаду фашистичке Италије, један пук фашистичке бугарске армије и оно четника што су могли тренутно искупити. Укупно их је било око 120.000, уз пратњу, разуме се, „штука“ и „дорнијева“ и мноштво другог оружја и технике.

Југословена је било свега двадесетак хиљада, и то босних, голих и гладних, с батаљоном тифусара и хиљадама рањеника. А и здрави су били до немоћи исцрпљени. Иначе, ту су биле: Прва и Друга пролетерска дивизија, Трећа и Седма ударна дивизија, Дринска оперативна група, Врховни штаб и партизанска болница.

Тако је њих шест, до зуба наоружаних разбојника јуришало на једног нашег бораца, гладног, изнемоглог, жељног сна и одмора...

Врховни штаб Народноослободилачке војске брзо је прозreo непријатељев план. Времена није било много за размислање. Историјска одлука је пала: не ићи према Косову и Метохији, већ назад, преко Дурмитора и Вучева, кроз Зеленгору — за Источну Босну.

Непријатељ је, очигледно, био више него изненађен таквом одлуком Врховног штаба, али је ипак настојао да што пре исправи своје погрешке. Зато је одмах упутио знатна појачања тамо где је очекивао да ће се наше главне снаге пробити — у кањон Сутјеске. Тако је дошло до битке на Сутјесци, најкрвавије борбе у Ослободилачком рату, до битке која ће бити „трајна свјетлост која зрачи од оних наших тешких дана када су наши народи морали да издрже највећи терет на својим леђима...”

Као претходница пошле су Прва и Друга пролетерска дивизија. Њих две добиле су задатак да пробију обруч на Сутјесци и на тај начин прокрче пут главнини за маршманевар ка Зеленгори. И оне су, као и у свим ранијим данима рата, пркосиле смрти, раскидајући један за другим три узастопна непријатељска обруча. Први — на самој Сутјесци, други — на путу Фоча-Калиновић, а трећи — на железничкој прузи Сарајево — Вишеград. За то време је Трећа, Савина дивизија остала у заштитници, водећи тешке окршаје с непријатељем код Шавника и Комарнице...

...Почеле су крваве борбе — најдраматичније странице у историји наших народа. Иза сваке букве рачве вириле су машинске пушке и ситале оловну ватру по партизанским борцима... Почела је даноноћна борба на живот и смрт... Подумртва уста рањеника суншила је жеђ, а доле, испод њих, шумела је хладна Сутјеска, чија се матица већ била обојила пролетерском крвљу... Глад је свуда широко отварала своје земље; борци су јели прсно коњско месо, биков лист, кору од дрвета... Тамо куда су некада само дивокосе

скакале, нацистичке алписке чете висиле су на конопима и са свих страна сејале смрт... Тела мртвих другова често су служила као једини грудобран или заклон преживелом борцу...

Тешко је обичном речју оле уверљиво описати те тренутке. То могу, можда, само песници. Зато чујмо старог Назора који је у неколико стихова заиста уметнички дао визију тих дана:

...Кад вечерас јекне
Покрету налог, из тог ће
логора
Устати збор мртваца, и
поворка
Авети босих партизана
ићи
По трагу живих ратника.
— Ох нитко
Жив устат неће са лежја
тога!
Ал' усклик јекну: Покрет!
И гле: мртваци устају!
Или, можда, није на одмет
чути и једног Гебелсовог сол-
дата из „Вражје дивизије“, учесника те битке, који је сам, својом руком, написао некој својој Зући ове редове:
...Шта ти мислиш, три дана и три ноћи марширати по тим проклетим планинама са стројницом на рамену. Киша, снег и бура те прате, а ти падаш у црној ноћи као

Исус под крпком... Проклео сам тада онај час кад сам се родио... Ја сам изгледао као смрт на допусту...

„Сентиментални“ Гебелсов војник није стигао да пошаље своје писмо онеме коме га је наменио. Предухитрила га је смрт.

Па на којим се појединостима задржати из те славне битке? Шта издвојити из тог пакленог „котла смрти“? Да ли хроничаре записе о херојској Савиној дивизији, или о смрти тог легендарног јунака?

Да ли о колони тифусара и тешких рањеника? Да ли о болесним и исцрпљеним борцима? Или опис пробијања трећег обруча на линији село Јелеч — река Биштрица, где су борци Друге пролетерске бригаде уз најстрмије стене изнели свој противтенковски топ и уништили два непријатељска тенка? Да ли о пуку 369 немачке дивизије који је код села Ратаја био потпуно уништен? Или, можда, о пратећој чети Савине дивизије која више није постојала у моменту кад јој је дошла смена? Или, напоследку, кратак разговор између Тита и једног енглеског капетана на Милинкладама?

Све су то, заиста, догађаји од изванредне важности које ће хроничари, или историча-

ри, свеједно, уопштити и подробније описати. А ми ћемо се задржати само на два детаља — на тренутку кад је погинуо командант Сава и на разговору Тита са енглеским официром.

Један хроничар овако је забележио први детаљ:

...Напред, напред, јунаци! Јуриш пролетери! Јуриш... одјекну Савин моћни глас и изгуби се у ватреној олуји. Грабећи снажним кораком, повлачећи за собом читав фронт, он зачас изби у први ред. Из његове руке полете бомба... Али, на пет корака даље чекао га је други бункер. Један снажан млаз крви полете по његовом грудима...

А други детаљ догодило се овако:

— Предајте се! — саветовао је енглески капетан Титу на Милинкладама, искрено и са уверењем.

— Питајте Прву пролетерску дивизију, па како она каже... — одговорио је Тито. А тог истог тренутка Прва пролетерска, силовитим јуришима, сламала је и последњи непријатељски обруч око Бадиновача и Ратаја, на путу од Фоче према Калиновику. Пут је био прокрчен, И главнина се пробрала...

Тако се 20 јуна 1943 завршила та велика епопеја. Ударна група се пробрала, а немачки планови су разбијени.

★

„Из дима са једне париске барикаде пре стотинак година родио се цео један светски поредак; из једног заноса у Колумбовим једрима појавило се копно Америке; из једног петроградског октобра родила се револуција; из једног хладног војничког марша винула се слобода Кине; из једног тренутка на зеленој Сутјесци, тренутка који је трајао шездесет дана, родила се наша садашњост“.

КРИВИ ТОРАЊ У ПИЗИ СРУШИЋЕ СЕ КРОЗ 200 ГОДИНА?

Чувени Криви торањ у Пизи, ако настави да се нагиње садашњим темпом, срушиће се најкасније за 200 година. — закључила је једна комисија стручњака. Стално нагињање торања већ је позната појава. Када је 1275 године саграђен, његов врх је за 87 сантиметара био изван

вертикале темеља. Та разлика је 1350 године износила 140, у XVI столећу 370, а данас је на расла на 570 сантиметара. Торањ се и даље нагиње, по седам десетих милиметра годишње, што у року од 200 година, како неки сматрају, мора проузроковати његов пад.

Први покушаји да се торањ спасе учињени су 1838 године, када је једна цистерна треба-

ло да црпе алувијалне воде које протичу кроз порозно тло. Пре 23 године покушало се са „инјекцијама“ великих количина бетона. Упркос свему, торањ се и даље нагиње. Комисија стручњака италијанског Министарства грађевина, којој је недавно поверен посао око спасавања Криво торања у Пизи, изјавила је да је једини спас у „демонтирању“ грађевине и њеном премештању на друго, чвршће тло. Да би се обавио тај посао, морала би да се ископа земља у дубини од више десетина метара. Други стручњаци верују да се ипак може наћи начин да торањ остане у свом садашњем стању. Покушај његовог исправљања нико не узима у обзир, јер у том случају он би престао да привлачи пажњу туриста. Италијанска влада ускоро треба да донесе одлуку о овоме.

БОРБА ЛАВОВА

Овај „меч“ између два лава одиграва се у једном зоолошком врту у близини Лондона. Ова тактика честа је на. Рекло би се да један хоће и код тигра који се налази у да избегне борбу, али није та-

ко. Животиња легне на леђа да би боље шчепала свог противника. Ова тактика честа је и код тигра који се налази у слободи.

Континенти »беже« на север

Последња истраживања америчких геолога и глациолога, који су утврдили да су антарктичке планине по свом саставу врло сличне Стеновитим Планинама у САД, све више говоре у прилог теорији немачког геофизичара Вегенера који сматра да је у давној прошлости све копно било концентрисано на Антарктику, где је образовало једну калоту од које су касније, под дејством Земљине ротације, настали остали континенти, а они и даље непрестано „беже“ на север. То потврђују и нађени фосили стари 200 милиона година. Најзад, недавно је британски научник Блекет изјавио: „Утврдио сам да се сви континенти споро али стално крећу према северу. Велика Британија се помера према Северном полу брзином од шест метара на столеће. Пре 150 милиона година она се налазила недалеко од екватора.“

ШТА ЈЕ

ЦИКОРИЈА?

Биљка водопија расте као самоникли коров на многим нашим пољима. Бирањем, оплеменитвањем и потребном негом водопије добијена је цикорија.

Корен цикорије, сличан корену шаргарепе, прерађује се у познати сурогат кафе. Из три до три и по килограма корена добија се један килограм овог сурога, који је у трговини познат као шкорнија. Он даје кафи тамну боју, горчину и нарочити укус и мирис. Укус и мирис пржене цикорије углавном настају због инулина, који пржењем прелази у карамел, а и због ароматичног уља које садржи корен цикорије.

Листе цикорије добра је храна за стоку, нарочито за говеда и свиње. У Француској се цикорија гаји и као крмна биљка. Једном засејана, коси се кроз три године и три пута годишње.

Инулин је такозвани полисахарин. Сахариди или шећери је заједничко име за угљене хидрате. Реч полисахарин састављена је од две речи: поли, што значи много, и сахарин. Инулина има у корењу неких биљака, па и у корену цикорије. Од њега се хидролизом добија шећер.

Карамел настаје кад се обичан шећер загрева до 200 степени, па на тој температури почне да се распада. Смеша тих разних производа насталих распадањем назива се карамел. Семеће је боје, а употребљава се за бојење пића и бонбона (карамел-бонбоне).

ПЕТ крајњих ишњања

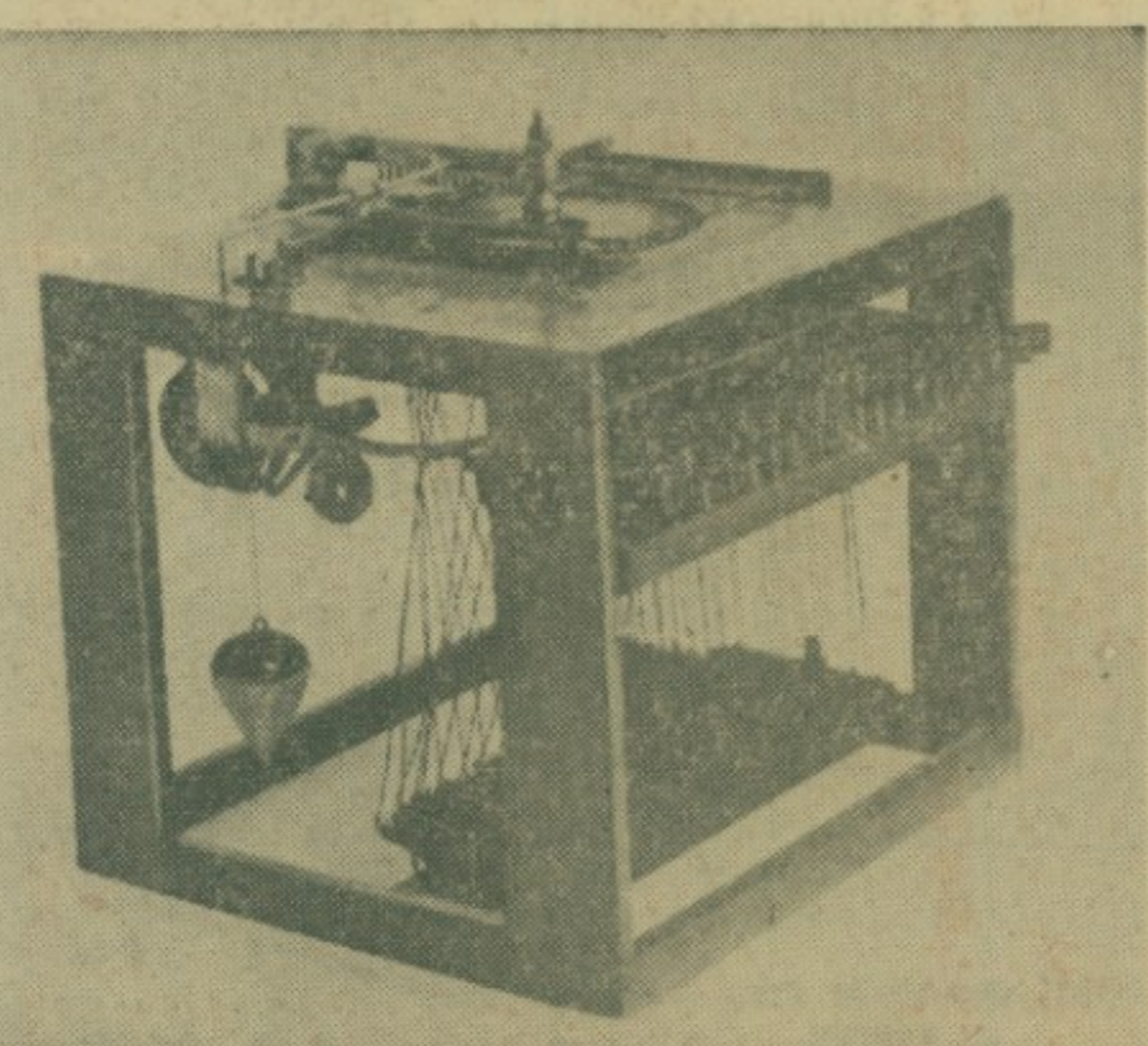
- 1) Колико човек има гласних жица?
  - 2) Када је Панамски канал предат саобраћају?
  - 3) Шта се мери алтиметром?
  - 4) Чија је задужбина Грачаница?
  - 5) Шта су били Трансвал и Орање?
- (Одговор: — 1. има четири гласне жице; 2. 1914 године; 3. алтиметром се мери висина; 4. задужбина краља Милутина; 5. Трансвал и Орање биле су бурске републике у Јужној Африци, које су Енглези освојили и припојили Јужноафричкој Унији.)

90 километара дуг ледени брег

Совјетска антарктичка експедиција наишла је у водама око Јужног пола на „највећи ледени брег столећа“. Овај ледени брег, за који се претпоставља да се откинуо од Шеклтоновог глечера, дуг је 90 и широк 30 километара, а висок 40 метара. Овај ледени цин примећен је из авиона.

наочари за кишу

Сви су познате заштитне наочари за сунце. А данас већ у Енглеској постоје и заштитне наочари за кишу, тако да није више потребно скривати лице рукама као што се обично чини за време велике кише. Ове наочари су направљене од пластичне масе. Уски отвори за очи не сметају при гледању. Део наочара који је истури напред штити очи од капљица кише, а део који иде пре ко носа направљен је од меке, пластичне сунђерасте масе.

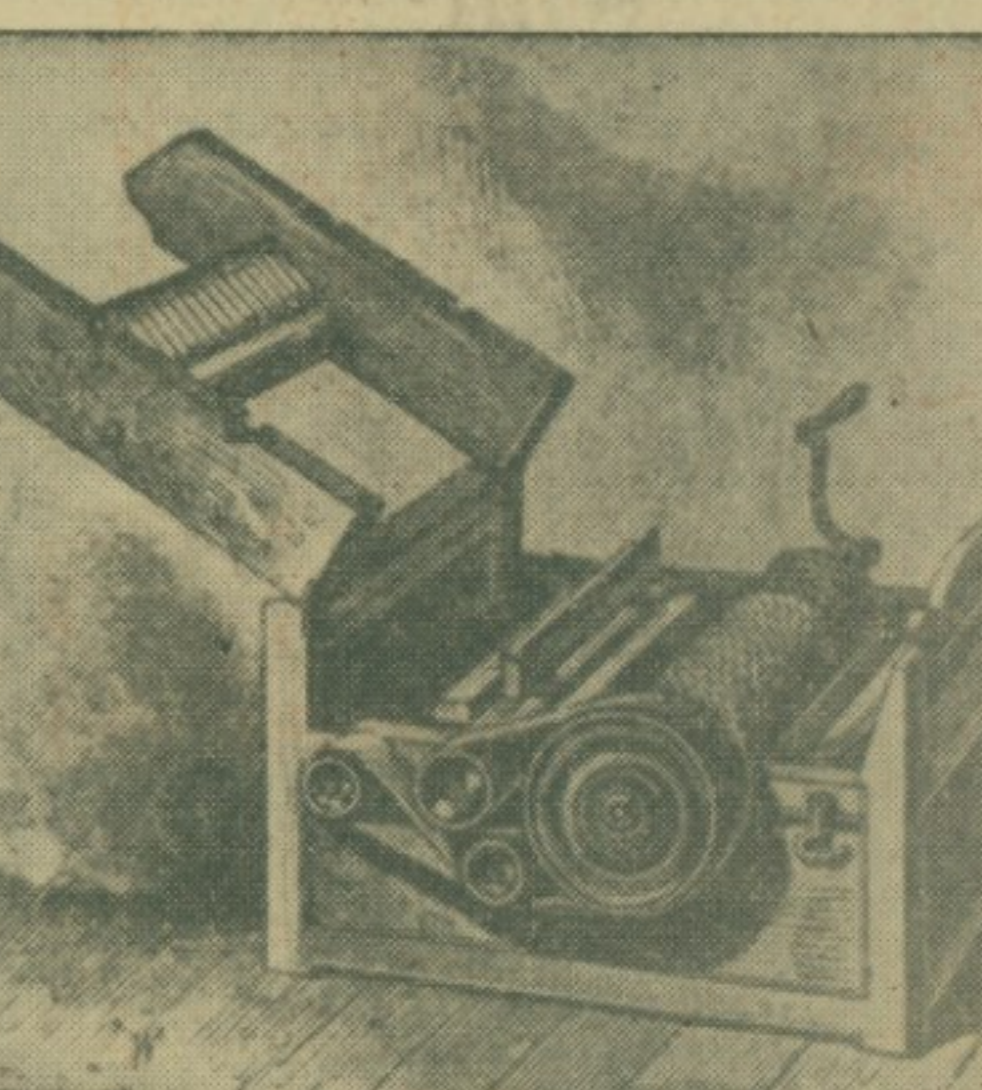

Ова незграпна машина, проналазак Шолсов, претеча је модерне писаће машине, која и сада још има многе њене делове. Писаћа машина, почев од ове, остварила је читаву социјалну револуцију, јер су од њеног проналазак почеле да се запошљавају и жене.

Два стара проналазак

Лептирови који ѓредосећају невреме

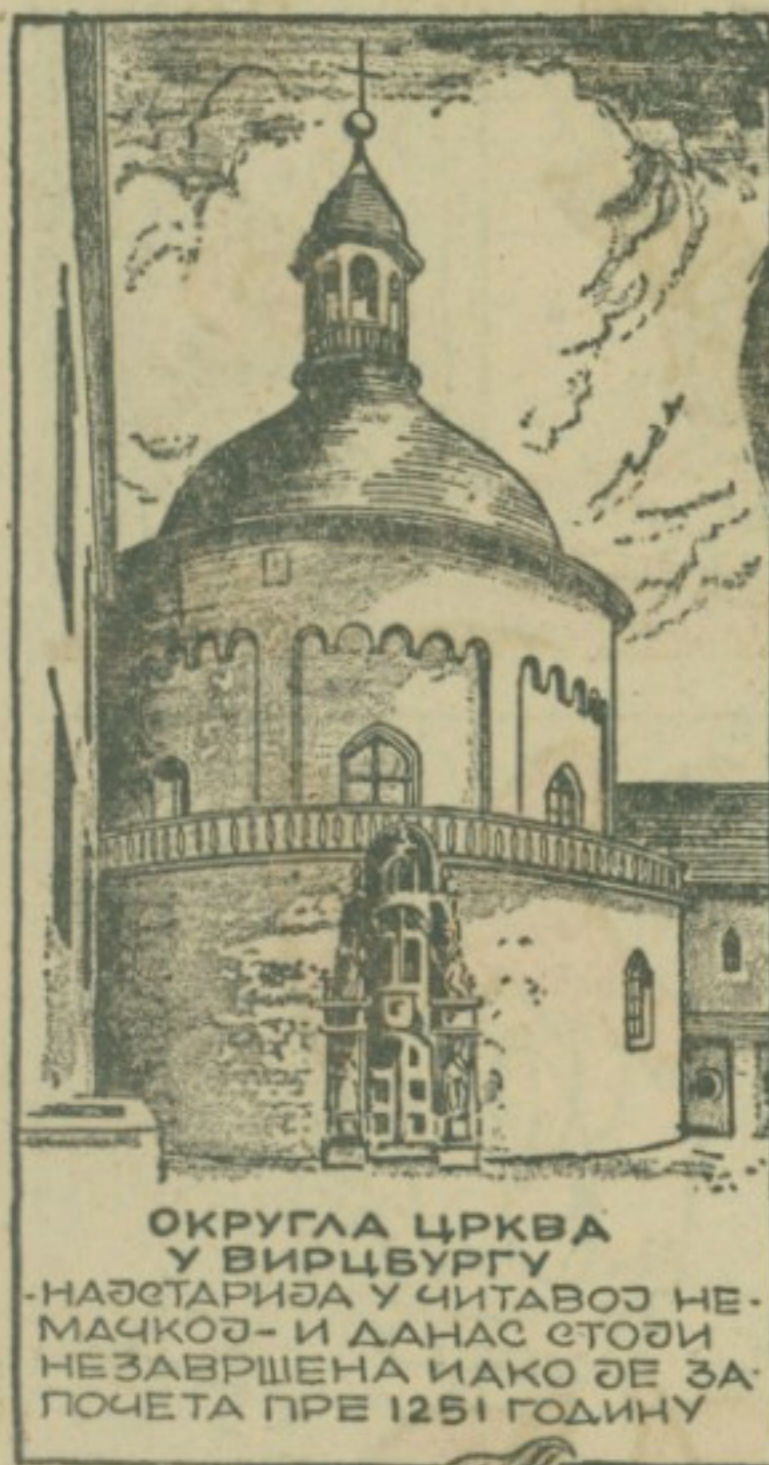
Совјетски ентомолози (научници који изучавају инсекте) запазили су да док је време лепо и сунчано, неке врсте лептирова често се повлаче на скровита места, и ту се потпуно умире. Обично после два сата настаје непогода. Они који су у току година пратили ово њихово повлачење у скло ништа, покушавали су да их одатле отерају. Међутим, лептирови су се опет враћали на првобитно место и ништа их не би натерало да наставе пут. Из тога је следно закључак: ова врста лептирова сигурно предосећа долазак невремена.

Машина Ели Вајтнџа (конструисана 1793 године) за гребенање и чишћење памука означила је почетак индустријске ере, јер је омогућила да један радник, простим окретањем ручице, за један сат очисти онолико памука за шта је раније требало 50 часова тешког ручног рада.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

Ripley's

ОКРУГЛА ЦРКВА У ВИРЦБУРГУ
-НАЈСТАРИЈА У ЧИТАВОЈ НЕМАЧКОЈ- И ДАНАС ЕТОЈИ НЕЗАВРШЕНА ИАКО ЈЕ ЗА ПОЧЕТА ПРЕ 1251 ГОДИНУ

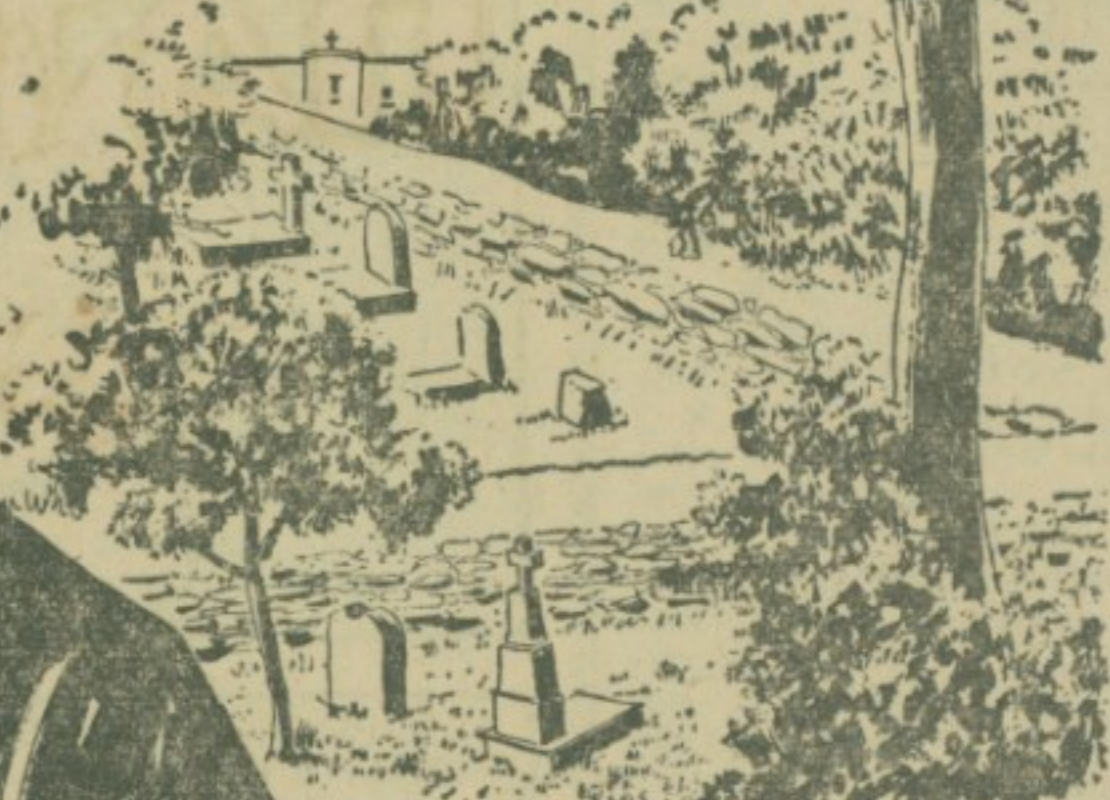

МОРИС ЛОРД ОД БЕРКЛИЈА
(1330 - 1366)
КАО И ЊЕГОВ ДЕД ИСТОГ ИМЕНА ОЖЕНИО СЕ У 25МОЈ ГОДИНИ

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ САМ НАУЧИО 18 ЈЕЗИКА

СЕМЈУЕЛ ЛИ (1783-1852)
ДРВОДЕЛСКИ КАЛФА БЕЗ ИСТИЈЕ ПОМОГИ НАУЧИО ЈЕ ЛАТИНСКИ, ГРЧКИ, ХЕБРЕЈСКИ, ХАЛДЕЈСКИ, СИРИЈСКИ, МАЛДЖСКИ, КОПТЕКИ, МАОРЕКИ, ЕТИОПСКИ, ПЕРСИЈСКИ И ДОШ У ДРУГИХ ЈЕЗИКА!
ЛИ ЈЕ ПОСТАО ПРОФЕСОР ХЕБРЕЈСКОГ И АРАПСКОГ НА УНИВЕРЗИТЕТУ У КЕМБРИЏУ.

ГРОБЉЕ НА КОМЕ НИКО НИЈЕ САХРАЊЕН

НА МОРНАРСКОМ ГРОБЉУ У НАРБОНУ, ФРАНЦУСКА, НЕМА ГРОБОВА, ВЕО САМО НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА ПОДИГНУТИХ РИБАРИМА НЕСТАЛИМ НА МОРУ

ПТИЦА КАНИБАЛ

ЖЕНКА ОКУА-ГАЛЕБА УВЕК СНЕСЕ 2 ЈАЈЕТА И ЧИМ СЕ ИЗЛЕГУ МЛАДУНЦИ ЈЕДНО ОД НИХ ПОЈЕДЕ.

ЖАОКА ЦИНОВСКЕ ЗОМЕ ПОТАЈНИЦЕ

ТАНКА ЈЕ КАО ВЛАС КОСЕ, ПА ИПАК, ДА БИ ОТИГЛА ДО СКРИВЕНЕ ХРАНЕ, ОНА ЊОМЕ МОЖЕ ДА ПРОВИДЕ 6 САНТИМЕТАРА НАД ТРЊЕГ ДРВЕТА

КЕНГУРИ ЈЕДУ НАЈСПОРИЈЕ
ОД СВИХ ЖИВОТИЊА! ЊИМА ЈЕ ЗА ЈЕДАН ОБРОК ПОТРЕБНО И ПО 4 ЧАСА.

ДРВО ТРЕШЊЕ

КОЈЕ РАСТЕ НА ВРХУ ДИМЊАКА ВИСОКОГ 26 МЕТАРА У ЛУК ХЕВЕНУ (САД)

© King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

Бахов храм је једна од зграда која се најбоље сачувала

БААЛБЕК град-храм

Када га је Александар Велики освојио, променио му је име у Хелнополис, али је име Баалбек ипак преовладало.

Антички писци тврде да је пре Феничана, Соломон основао град на раскрсници главних караванских путева између Еуфрата и Газе.

Баалбек се налазио на идеалном месту: планине су га штитиле од гусара с мора, а такође и од напада са истока. Дамаск је био удаљен свега 96 километара, а градови Атиок, Тир и Сидон нешто мало више.

Данас се не могу наћи ни трагови феничанског града, али научници верују да су Римљани материјалом узетим из њега саградили своје храмове.

У тим крајевима Римљани су преузели власт од Грка 47 године пре наше ере. Потстакнути угледом који је Баалбек уживао на Истоку, они су решили да овде сазидају велелепан храм који би својом величином и лепотом превазишао чак и оне у Риму.

Главна зграда био је храм посвећен богу Баалу или, како су га Римљани називали, „Хелнополиском Јупитеру“, окружен са 54 дивна коринтска стуба, од којих шест — сваки висок преко 20 метара а широк 2,5 метра и данас стоје.

Недалеко од ове зграде налази се храм бога Баха. То је једна од најбоље очуваних и највећих грађевина Старог века, чији су чипкасти рељефи, финији и ситнији од оних у Партеону.

Некада је у подрумима овог храма држано вино, и данас водичи у шали кажу туристима: „Дошли сте сувише касно — вино је већ попијено“.

За научнике представља велику загатку како су Римљани успели да чак из Асуана у Горњем Египту, пренесу до

Баалбека 124 гранитна стуба. Историчари верују да су они сплавовима спуштани низ Нил, па преко Средоземног Мора пребачени у Сидон, где су товарени на неку врсту кола са воловском запрегом и тако пребацивани преко јужног дела Либана заобилазећи планине.

Кровови храмова били су направљени од кедровог дрвета. У античко доба кедрови су расли по свим планинама Либана; данас их има свега на неколико места и то врло мало.

У Старом веку град Баалбек имао је 400.000 становника колико отприлике данас има Бејрут. Али сада у њему живи свега 12.000 људи.

Муслимани су град освојили 634 године и храм претворили у тврђаву.

У Баалбеку се сада оваке године одржава фестивал му-

Зар не личе једно на друго? Увек у крилу мајке

ВИШЕ У СЛИЦИ

Данас нема апетита

НЕГО У РЕЧИ

Оставите га на миру! Сувише се играло, више не може

Небеско тело звано Диди

Чим се открије ново небеско тело, онај ко га пронађе даје му име и уписује га у „Златну књигу астрономије“. Проналазач има неоспорно право да буде кум и нико не може да се меша при избору имена. Неки су „крштавали“ новопронађену „децу васионе“ именима својих држава, други именима градова или особа које су им драге. Зато постоје у васиони имена: Белгија, Италија, Галија, Русија, Америка, Србија. Има у њој и астронома: Коперник, Галилеј, Кеплер. Нека небеска тела добила су имена према астрономској техници: Стереоскопија, Фотографија. Али, има и личних имена као што су: Никола, Ивона, Франсета, па чак и Ненет, Мими и Диди!

Овај рељеф је стар 2.000 година

зике и драме који привлачи велик број страних туриста, који отседају у два модерна хотела, од којих је један сазидан на рушевинама старог римског позоришта.

**ДАЛЕКЕ
ЗЕМЉЕ И
НАРОДИ**

Острво Јап ничим се не разликује од стотине острва разбацаних у западном делу Тихог Океана. Па ипак, по једној његовој особености није га тешко препознати, само треба стићи до првог насеља.

Још са мора може се, усред густе тропске шуме, видети шиљати кров високе зграде. То је фалу — „кућа мушкарца“, у којој они проводе вечери у разговору и доколици. Иза ње, у сени кокосових и арака палми, хлебног дрвећа и банапа стоји десетак петнаест кућа. Својим изгледом личе на фалу: имају исте високе и шиљате кровове, покривене палмовим лишћем, и исте темеље од коралног стења. Али, такве се куће могу видети на многим пацифичким острвима. У чему је онда особеност острва Јап?

Погледајте боље: уза зид једне од кућа прислоњено је некако камење слично воденичном. Исту слику угледаћете ако кренете до суседне колибе... треће, четврте. Испред неких кућа је тих каменова више, негде су већи или боље истесани, али их има готово испред сваке.

Је ли ово село воденичара? Или можда то камење служи

уместо точкова? Али, у једном селу ипак не може бити толико воденица, а кола с таквим точковима тешко да би се могла с места померити, тим пре што на острву нема ни коња, ни волова; од сисара могу се наћи само циновски слепи ми-

ОСТРВО

„ВЕЛИКОГ НОВЦА“

шеви чија глава потсећа на псећу.

Велико округло камење у ствари су „феи“ — чувене јапске камене новчанице. Острво Јап, тачније речено ово острво и група острваца око њега која сва носе исто име, једино је место на земљиној кугли где „воденично камење“ служи као новац. Острвљани чувају тај новац испред својих кућа, а кад треба нешто да плате котрљају га помоћу бамбусове палице која се провлачи кроз рупу на средини. Камени новац има велику вредност, што није никакво чудо кад се зна да се њихов „завод за израду новчаница“ налази неколико стотина миља далеко, у каменоломима на острву Палау, одакле се новац уз велике напоре и опасности, доноси на лаким чамцима.

Занимљиво је да се на Јапу каменом новчаницама служе само мушкарци. Жене имају

„свој“ новац: гајтане од бамбусових влакана у које су уpletене љуштуре седефних шкољки.

Постојање домаћег новца на острву говори о томе да су још пре доласка Европљана Јапи достигли изванредан, релативно висок, степен развитка. О томе сведочи и постојање поделе на класе. Наиме, отприлике једна четвртина острвљана налази се у зависном

положају. То су такозвани мингелеји.

Мингелеји су дужни да обављају најтеже и најпрљавије послове. Они немају право учествовања у доношењу заједничких одлука, не смеју да улазе у фалу, нити да склапају брак са слободним особама. Њихова насеља налазе се у унутрашњости острва, далеко од добрих риболовишта, па чак и земља коју обрађују није њихова, тако да знатан део плодова морају давати сопственицима њива. Поред тога, мингелеји може у свако доба да буде отеран са имања које обрађује.

Много бриге и муке задају острвљанима безбројни ђаволи и духови у које они верују. По њиховом веровању, свака ствар, сваки камен има свог духа-заштитника. И ако се овај дух не умилостиви даровима, он може људима нанети много зла. Ето због чега ос-

трвљани, кад граде дом, освештају свако брвно, „чисте“ од духова сваки утао, сваки делчић свог насеља.

Из истог разлога острвљанин не сме да убије и поједе ниједну дивљу кокош, којих на острву има много, не сме да лови неке рибе или да једе одређено воће.

Стазом која од лагуна води у село иде неколико одраслих мушкарца. По умору на лицу

и траговима морске соли на њиховим телима није тешко закључити да су се тек вратили с мора. Гласно разговарају између себе, али остале своје сапеленике при сусрету далеко заобилазе и не проговарају с њима ни речи. Међу рибарима на Јапу постоји табу: у време риболова, који може да траје и по четрдесет дана, они не смеју да разговарају ни с ким ко не припада њиховој групи, па чак ни са својим укућанима. Разумљиво је онда да у животу острвљана огромну улогу играју гаргуфи — врачари. Они имају толико посла да су морали прибегнути некој врсти „поделе рада“: једни су се специјализовали за лов, други за изазивање или прекидање кише, трећи за терање злих духова из предметива.

Жене на Јапу, као и све жене на свету, воле да се украшавају. Како им се одело са-

стоји од кратке „сукње“ од лишћа и влакана кокосових палми, то се мода одевача уопште не мења. Зато оне велику пажњу поклањају украсима. У пробушене јагодице ушних шкољки стављају шарејо тропско цвеће, на врат дугачке огрлице, а на руке наруквице. Додуше, њихове огрлице начињене су од орахових љуски и палминих влакана. Поред тога, жене на Јапу покривају своја тела жутом прахом добијеним из корена биљке куркуми.

Мушкарци нису ништа мањгиздавци: у ушима носе минђуше од корњачине коре или седефа, на рукама и ногама гривне, а у коси велики чешаљ, уметнички изрезан од оклопа корњаче.

До Првог светског рата на острву је било око 10.000 домородаца; данас их има само нешто више од три хиљаде. Судећи по томе, и Јап чека судбина Чемороа и многих других изумрлих народа Океаније.

**ОД СВЕГА БЕЗ ПОМОЋИ
ПОНЕШТО МИКРООРГАНИЗАМА**

Познато је да извесни микроорганизми стварају материје које не изазивају болести већ их лече — антибиотици.

Још пре три стотине година, енглески апотекар Паркинстон

записао је једно своје занимљиво запажање: „Плесан израшла на људским лобањама које су дуго лежале у гробницама има изванредно својство да зацељују ране без употребе било каквих мелема“. Средство које је овај апотекар препоручивао медицина је дуго сврставала међу шарлатанске лекарије. И тек 1928 године енглески лекар Александар Флеминг поново је открио да гљивце зелене плесни пеницилијума убијају клице, па је из културе тих гљивица добио пеницилин. Недавно су хемичари успели да пеницилин створе синтетичким путем, без помоћи микроорганизма.

чанима још у трећем веку пре наше ере. Пурпур се добијао из љуштуре морског пужа „мурекса“ који живи крај источних обала Средоземног Мора. Кап течности, једна јединица, која се налазила у нарочитом мехуру овог пужа, безбојна је. Али, довољно је изложити ту кап сунчевој светлости па да од безбојне постане зелена, затим плава и, најзад, пламено црвена. Једна кап из једног пужа! Није онда чудо што су само краљеви могли да носе пурпурне огртаче.

Прошла су столећа. Давно је већ нестало феничанских градова и вештина добијања пурпура пала је у заборав... Почетком нашег века, немачки научник Фридлендер одлучио је да изврши хемиску анализу пурпура. Да би добио пола грама ове старе боје, морао је да „исцеди“ 1.200 пужева! Струж-

турна формула пурпура била је најзад откривена. Касније се показало да је пет година пре тога хемичар Закс добио синтетички пурпур, али је тај проналазак прошао потпуно незапажено. Јер, некад „божанствена боја“ изгледала је поред других, вештачки добијених боја, неупадљива и некако безживотна. Савремени хемичари кажу да је пуж, сједињујући атоме брома са атомима угљеника, „пронашао“ многа слабија варијанту оног пурпура који се данас тако лако добија синтетичким путем.

**НЕЗАПАЖЕНО
ОТКРИЋЕ**

Пламени пурпур био је омиљена боја у Старом и Средњем веку. Пурпурна тога одвајала је патриције од обичних грађана. Краљеви су носили пурпурне огртаче. Пурпурне капе красиле су главе кардинала, тих кнежева католичке цркве.

**НЕ
ЗНА
НИ
ВИТЕЗ**

Детлић пред својим гнездом

Слично морским птицама понашају се и неке сувоzemне врсте које легала одабирају према свом начину живота. Те птице полажу јаја близу плодних поља, са којих ће се хранити и оне и њихови младунци; неке између два грмена земље, друге ће га прекрити лиснатом гранчицом или само једним пером. Мада око таквих места крстаре њихови непријатељи, природа им чува потомство. Боја јаја толико је слична околини да се могу приметити тек уз највећу пажњу. Који пут ни то није довољно и човек приметити јаје тек пошто га гзати.

Детлићева кућа

Има птица чији се младунци легу голуждрави, чак и без паперја, а усто су слепи и не могу да се крећу. Шта би било с таквим птићима кад би се из-

даље „малтерише“ све док рупа не постане толико мала да само врх кљуна може да прође. На тај начин женка и насад су обезбедени од непријатеља, а снабдевање храном не долази у питање. Пошто се излеже прво пиле, женка пробије заштитни зид и изиђе да помогне мужјаку у трагању за храном. Али, не треба мислити да су они препустили своју децу судбини. Напротив. Њих двоје „знају“ да је прворођенче способно да поправи разваљени излаз, што оно заиста одмах чини.

Ситела је још обазривија. Она гради гнездо у природној шупљини дрвета и тако сједињује сигурност са удобношћу. Ако је шупљина сувише дубока, прекрива је „матрацем“ од прикупљеног иверја и комадића коре четинара, због чега мора да лети веома далеко. Ако установи да је отвор сувише широк, и ова птица постаје зидар и помоћу иловаче или земље коју сама „меси“ сужава пролаз, остављајући за себе сасвим мали отвор.

Кад смо већ код птица-зидара, не смемо да мимоиђемо на-

птичја ГНЕЗДА

легли на обалском песку или на стени? Угинули би још првог дана, а после неког времена и читав њихов род. Да до

ма добро познату ласту. Догађа се да видимо њено гнездо и на сасвим равном кухњом зиду, па чак и на прозору, али

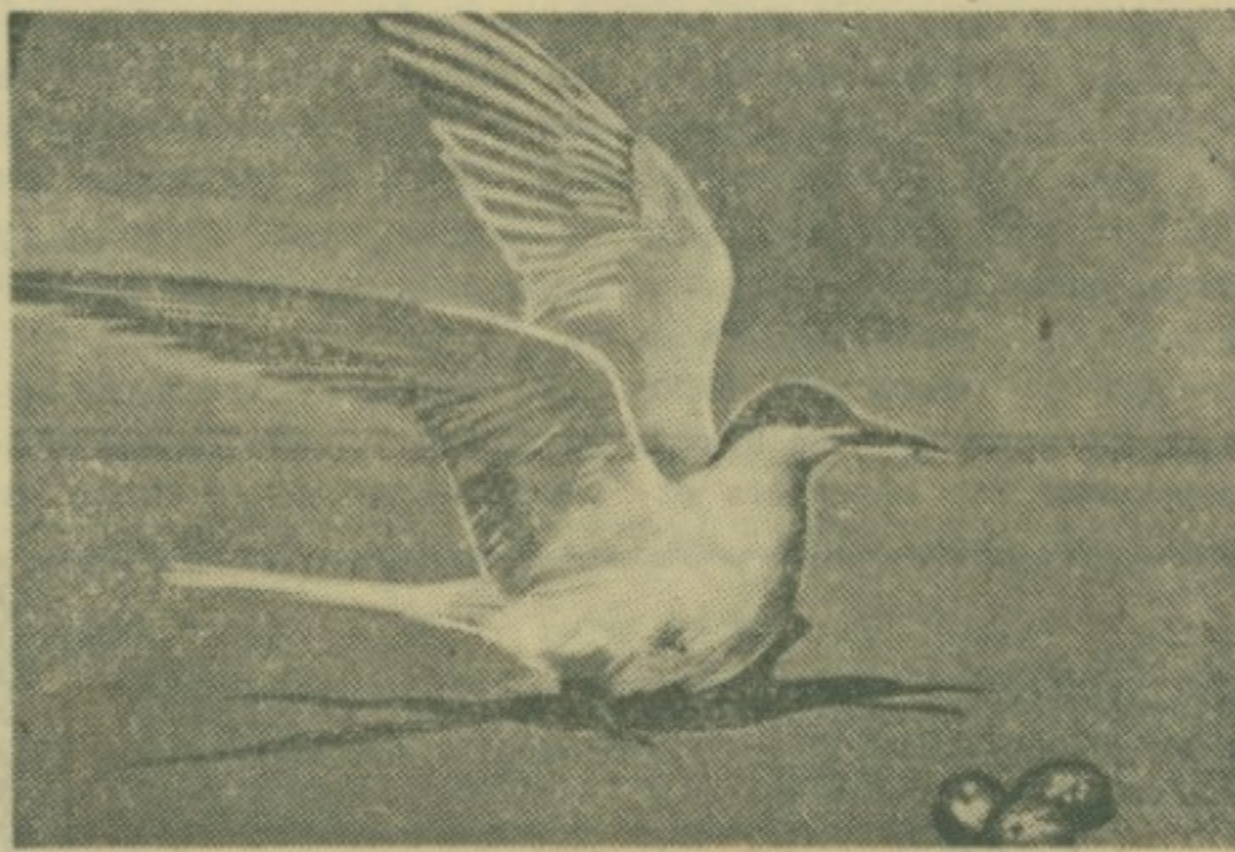
Сеница, мужјак и женка

Нема човека кога у детињству нису привлачила птичја гнезда. Како их птице праве? Зашто се ласта гнезди под кровом, а детлић своју кућицу буши у дрвету? — питади смо се толико пута и увек остајали без одговора. Но, поред ових питања постоје и друга, стручнија: шта ће птицама гнезда, а кад их већ праве, зашто су једнима потребна оваква, другима онаква?

Све птице нису градитељи

Ваља напоменути да сложена и за нас необична гнезда праве само извесне птичје врсте, док их друге, као например ној, уопште немају. Иако се

свуд око ноја налази топао песак, женка често одлази врло далеко да пронађе место где ће да положи јаје, и тамо га једноставно спусти на земљу. Слично чине и наше кокоши, које немају никакав смисао за „домаће огњиште“. Њима се придружују неке пустињске и морске птице. Сетимо се, на пример, галеба и корморана који полажу јаја на обалски песак или на голо стење. Једини закљок који неке стварају за своје потомство састоји се од морских алги и мало траве. Па ипак, и из ових јаја легу се младунци само зато што су места неприступачна: не плави их плима, не посећују их грабљиви непријатељи, а ни хладноћа им не смета.

Галоб звани чигра, с јајима на песку

тога не би дошло, „родитељи“ праве сигурна гнезда, чувају јаја и подижу младе док се не оспособе за живот.

Уколико подизање дуже траје, утолико су гнезда мање приступачна. Таква пребивалишта савесно се обезбеђују од спољног непријатеља, док унутрашњост пружа сав потребан „конфор“.

Већина птица гнезди се на дрвету. Најједноставнији начин је да се на стаблу нађе какав отвор и да се ту спусти јаје. Али, „напредније“ птице не раде тако. Детлић буши отвор на стаблу или на некој од главних грана, али једино кад открије натруло, црвоточно место. Његов дугачак и јак кљун веома је погодан да издуби ходник дуг пет до осам сантиметара, а при дну начини исправно удубљење дуго 20 сантиметара. Дно ове шупљине детлић испуњава отпацима дрвета, преко којих женка полаже јаја.

Птице зидари и...

Птица калао гнезди се у шупљинама дрвета, и то на врло занимљив начин. У време парења, и женка и мужјак „зазиђују“ отвор гнезда, а кад се он довољно сузи, женка уђе унутра и снесе јаја, док мужјак и

још нико није приметио да је ласта упрљала стакло, јер важи као изузетно чиста птица.

Ластино гнездо, сивкасте боје и храпаве површине, претставља правилан део лопте. Она га прави од земље, коју меша с пљувачком и тако ствара неку врсту малтера. Можемо је видети на друму, у близини баре или језера како пажљиво одабира земљу, сламу и травке за свој зидарски посао. Од тога ће постати прави армирани бетон који ће штитити ластине птиће. Чувена „ластина гнезда“, која за скупе паре купују богати гурмани, нису ништа друго до гнезда салангане. Она претстављају смесу морске траве и свеже рибаље слузи које птица меша са својом пљувачком.

... птице архитекти

Као најбољи домаћини и најспретнији „архитекти“ сматрају се кос, сојка и врана. Гнезда су им начињена од гранчица, на чврстој подлози коју сам подижу. Међу лепа и необична гнезда спада и зебино. На гранама обраслим маховином, она подиже нешто што личи на пехар од лишјаја и маховине, које повезује паучином. Њена творевина је по боји слична околини да је потребно много труда да се уочи.

Неке птице помериле су своја гнезда са главних грана на и-

вице крхких гранчица. Пред ове птице-архитекте поставио се озбиљан проблем: како гнезду обезбедити стабилност? Оне су га решиле тиме што су начинила висећа гнезда.

Бела сеница бира сеновита места крај језера, мочвара и река. Грану за гнездо налази обично мужјак, и за разлику од неких других врста, он готово увек сам и прави цело гнездо чак на последњој ракљи. Пошто ракљу обавије разноврсним гранчицама, гради натстрешницу која се постепено спушта и од ње постаје „корпа“ са узаним отвором на доњем делу. Материјал се састоји од влакана разноврсног биља, гранчица, цветних листића, овчје вуне и длака разних жи-

вотиња. Када је гнездо готово, оно личи на малу врећу обешену о грану.

Могло би се рећи да колико има врста птица толико је и врста гнезда, од којих су нека врло необична и начињена од материјала за који човек никад не би помислио да га птице употребљавају. Станишта пернатог света често претстављају врхунац спољне и унутрашње архитектуре, коју прати највећа могућна удобност за птиће. Но, све је то само производ нагона за одржање врсте — тежње за одбраном потомства од непријатеља и атмосферских незгода. Зато боја, материјал и облик гнезда зависе од природе и поднебља где птица живи, као и од непријатеља који је окружују.

Два гнезда чувене индиске птице зване баја у која се улази кроз отвор с доње стране

Гнездо једне птице која живи у Индији. С доње стране, с другим предметима птица је уградилa и комад белог платна

ће читавог живота остати тврдоглаво наиван и наивно сиромашан. Једном Американцу, који је дошао да га упита за цену платна које је тек завршио, овај брадати делија, чију округлу главу, прилично дебелу, краси сасвим неочекивано прнасти нос, одговорио је готово жмурићи: „Пет хиљада франака“ — што је висока сума за сликарска дела оног

одавно већ потпуно заборављена. Међутим, Домијеу никада није ни био циљ да буде човек елегантног духа ни да својим карикатурама само на смеје публику: он карикатуру издиже изнад смеха, а на смејно гледа очима драматичара — Он је зао, свађалчки дух који све обара, све каља, — го воре о њему његови савременици буржуји.

ни Домије нема више средстава за живот. Касније, био је принуђен да поново тражи посао у листу „Шаривари“. Године су пролазиле.

Наполеон III, да би га потпуно, понудио му је орден Легије части — њему и сликару Курбеу, учеснику Комуње, такође „неукротивом“. Курбе — који је после страшних крвпролића у Париској комуни емигрирао из Француске у Швајцарску и умро далеко од своје отаџбине — одбио је орден. Домије се задовољно да кратко одговори: „Хвала, ја сам сувише стар“.

После Комуње, Домије се ојађен дефинитивно повукао у сеосе Валмондоа, у кућицу коју је изнајмио од једног дрводеле. Сопственик је узалуд чекао кирију о року — он никад није био у могућности ма шта да плати.

Домије почиње нагло да губи вид, али зато Република, за коју се он толико борио, почиње да се рађа.

Сасвим слеп, Домије више не може да слика.

Доживео је ипак две радости. Галерија Диран Риел организовала је, 1878 године ретроспективну изложбу његових радова. За човека који ће после неколико месеци склопити своје следеће очи био је то огроман триумф. Триумф његовог плаховитог сликарског

неукротиви ДОМИЈЕ

времена. А то је учинио само зато што му је његов пријатељ сликар Добињи послао ову му штерију уз пропратну белешку: „Он жели неко твоје платно. Не би требало да му га уступиш јевтини“. На несрећу, Добињи је у цедуљи писао само о једној слици. И кад је Домије прву слику продао за 5.000 франака, а купац упитао за цену још једног његовог рада, и то много већег, уметник је одговорно сасвим природно: „Три стотине франака“.

Гравуре су му доносиле по десет франака кад је за њих налазио издавача, а отисци политичких карикатура продају се по десет пара код књижара-републиканаца који имају храбрости да их изложе у својим дућанима.

Књижевници браћа Гонкур, богате и утицајне личности свога времена, заједничким снагама прогласиле су га за средњег уметника и више су ценили Гаварију, „сликара елегантног духа“ и још неколицину карикатуриста чија су имена

— Он има микеланђеловску обдареност — одговара им његов имењак Оноре де Балзак. Једнога дана, године 1860, неки непознати човек појављује се у његовом париском атељеу. Домије тек што је извајао од иловаче једну од својих фигурица које ради према сећању, а потом му служе као модели за његове цртеже и политичке карикатуре. Ову је назвао именом „Ратапоал“; она претставља уображену, пензионера-гренадира наполеоновских времена.

— Ах, честитам! — каже гост — ево праве прочишћене бонапартистичке идеје. Погодили сте непријатеља посред срца. — Посетилац се звао Мишеле, један од највећих француских историчара.

Али, и лист „Илустровани свет“ дао је Домијеу отказ. Његове карикатуре почеле су да изазивају осипање претплата-малограђана на које се Домије окомио а лист ослањао као на своју читалачку публику. Тако у десет другој годи

ТРИКОВИ ФАКИРА

Млади Американец Џон Кил провео је неколико година путујући по Индији и другим земљама и покушавајући да продре у тајне факира и јогија. О својим доживљајима написао је и књигу. Највише га је интересовало да сазна како људи успевају да буду сахрањени а да остану у животној.

За све време свог боравка у Индији сазнао је за три начина да се ово постигне. Први начин је најпростији: факир употребљава ковчег с покретним дном и улази у њега окружен својим рођацима и саучесницима, који га преносе до места где ће се сахрана извршити. За време овог преношења његови помоћници се мувају око ковчега све док факир не успе да се неопажено од остатог света извуче с доње стране. Ковчег се затрпа и после тога факир се крије дуже времена, чак и по годину дана. За тим долази тренутак вађења и преношења ковчега. Том приликом игра се понавља, само обрнутим редом. Негде успут факир ће ући у сандук и кад присутни дигну поклопац он ће лежати у њему — жив и здрав. Било је Индијанаца који нису знали за овај трик, већ су легали у сандук с непокретним дном. После су их налазили мртве у ковчегу. Несрећни случајеви овакве врсте узели дине влада у Делхију законом морала да забрани сахрањивање живих.

Други начин је сличан првом, само што се унапред припреми тунел, који од неког скривеног места води до гроба. Пошто је ковчег затрпан, фа-

»Био сам жив сахрањен«

кир помери једну од дасака које су толико маха да је 1955 године је окренута према тунелу и извуче се из ковчега. После годину дана истим путем уђе у ковчег.

Али, постоји неколико факира који иако је то забрањено дозвољавају да их сахране без ковчега. Земља се баца директно на њих, али је она увек пуна шљунка или крупније земље која пропушта ваздух. Кил може и лично да каже како оно изгледа, јер су и њега на тај начин „сахрањили“.

Пред само сахрањивање изврше се разне припреме као што су молитве и мистичне речи, враџбине итд., које треба да баце факира у транс, али оно што је стварно важно то су следећа два савета: треба научити да се економично дише и не пити воду неколико сати пре сахране. Исто тако треба успоравати пулс а затим постепено пуштати да ојача. Дисати се сме само кроз нос.

— Али, како дисати под земљом? — питао је Кил факира.

Овај се насмејао и рекао да ће му за десет рупија и то по-

казати пошто ће обојица бити сахрањени у две гробнице, један поред другог.

Кил је пристао.

— Чим је пао мрак, отишли смо на одређено место, — прича Кил — и ја сам легао на једну даску у раци, а мој пријатељ факир у другу раку поред моје. У шаку су ми ставили крај канапа и рекли: „Кад не будеш више могао да издржиш повуци канап“. И затрпавање је почело. За непун минут остао сам сам, у тамни. Потпуна тишина око мене а температура је почела да расте. Гроб је био дубок око један и по метар. Земља је била порозна и ваздух је пролазио кроз пукотине. Уствари, у томе и јесте сва тајна.

Међутим, треба признати да је под овим условима веома тешко издржати. Док човек лежи и осећа земљу у носу, свакојаке мисли му пролазе кроз главу. Шта ће бити ако се углушам? Ако ми земља запуши нос? Температура све више расте и ваздух, ма колико човек пакљиво дисао, постаје све тежи. Ускоро почиње да га обу-

темперамент, његове срчане привржености слободи и Републици.

А на дан његовог 71 рођендана, сликар Кору откупио је сеоску кућицу у Валмондоу да би је даривао своје остарелом оноситом пријатељу.

„Нисам то учинио за тебе, већ у инат твоје газди“ — написао је Кору ову напомену у пропратном писму како би приволео Домијеа да прими поклон.

Између хумки своја два добра пријатеља, сликара Добињија и Кора, почива данас на највећем париском гробљу Пер Лашез Оноре Домије, „Један од најзначајнијих људи, и то не само међу карикатуристима, већ у читавој модерној уметности“, — како је писао о њему велики француски песник Шарл Бодлер, изражавајући на тај начин једну истину која ће се из године у годину све више потврђивати. Домијеови „политичари“, његови „грађани“, „државници“, његове „судије“ и „адвокати“, остају до данашњег дана најопакије сатире читавог једног друштва, једне епохе у француској.

Навршило се тачно 150 година од рођења творца модерне политичке карикатуре Онореа Домијеа, сина једног стаклара из Марсеља који се у слободним часовима бавио поезијом и чак издао збирку песама под насловом „Песничка бдења“. Безбрижан, занемарујући своје полове, али уметник по души, стари Домије је пренео ту своју особину и на сина. Недовољно образован, али веома жељан знања, отац је одлучно да се пресели у Париз. Тако је Оноре Домије у престоници и одрастао. Био је најпре запослен у једној књижари, али је убрзо напустио трговину да би се са одушевљењем одао сликарству. Међутим, први значајан догађај у његовом животу било је хапшење, и то због објављене карикатуре-литографије „Гаргантуа“, 1832 године. Данас, чим се у Француској изговори име Онореа Домијеа, чим се помене његово велико дело, људи задивљено узвикују: „Ах!... Домије!“ Али, Домијеови савременици — а ко зна да ли тако не би поступили његови суграђани и данас бацили су га у затвор зато што

је, поред осталог, приказао краља Луја-Филипа с његовом крушастом главом као Раблеовог дина-изелицу Гаргантуу који прождире буџет. Часопис „Карикатура“ — у коме је Домије објављивао своје цртеже у исто време када је ту штампао своје текстове неки „кнез Александар Б“, много по знајтији под именом Оноре де Балзак — био је забрањен 22 пута у току само једне године. А сатирични лист „Шаривари“, кад су му дојадила стална узапнења, био је принуђен да откаже службу Домијеу.

Буржуји-ројалисти приговарају Домијеу да има лош укус и да воли и цени само оно што њима смета; најгоре је, кажу, што је тврдоглав републиканац, и то баш у време када се у Француској, од Револуције 1848 до Париске комуње, смењују на престолу краљеви и цареви. Замерали су му што својим делом овековечује крваве респесије од 1834, што од једног политичког покоља на париским улицама прави своје ремекдело „Погребну поворку на гробљу Пер Лашез“, по снази једнако са најзначајнијим делима великог Шпанца Франциска Гоје. Лошег је укуса, кажу они, и због тога што

МАЈМУНИ ГОВОРЕ

Јапански научници са Универзитета у Киоту почели су пре пет година да проучавају живот мајмуна на острву Кјушју. После дужег стрпљивог рада они су дошли до закључка да се мајмуни међу собом споразумевају нарочитим језиком. Већ првих дана научници су приметили да мајмуни из групе коју су посматрали, веома често пуштају гласове сличне речима. Доцније су све више били уверени да они и „говоре“. Тако су утврдили да гласови фан-фан-фан најављују опасност, док гласови кван-кван-кван значе — хајде са мном. Исто тако мајмуни имају одређене речи којима испољавају радост, тугу или љутњу.

Зато што је изгорела

Велика јапанска фабрика упаљача за цигарете, који кад год се упале отсвирају „Не желим да упалим свет“, престала је да прима поруџбине — пошто је до темеља изгорела.

О ЊИМА СЕ МНОГО ПИШЕ

На Аделијиној Земљи, 3.000 км од најближе настањене области Антарктика, живе пингвини у великим јатима. Француски поларни истраживач Роже Венсан, чији чланак доносимо у изводу, објављује неке нове податке о овим необичним птицама о којима се много пише а мало зна.

МАЛО ЗНА...

У току целог месеца маја шатора ретко, лагано смо се кретали и готово смо стално били у полумраку. Дневна светлост је трајала само два сата. Склониште смо напустили помажући се планинарским штапом, с батериском лампом и неопходном храном за случај несреће. Излазак из шатора претстављао је пустиловину сличну скоку с падобраном. При отварању врата у шатор би јурнуо ковитлац слебог „брашна“. Напољу, преврени напола у борби с ветром, приближавали смо се корак по корак леденој плочи на којој је зимовала наша симпатична птичја колонија.

Пошто је период нарења био на измаку, група, у којој су пингвини стајали чврсто збијени, постајала је све бројнија. Њени први чланови образовали су је још првог дана буре на најветровитијем месту, где се снег уопште не гомила. Непогрешиви инстинкт преношен с генерације на ге-

нерацију, гони их да сваке године поступају на исти начин. Тако припијени, мужјаци су се пред нашим очима борили за одржање врсте, док су њихове женке отишле на север, према мору.

Преко два месеца мужјаци су чували топлоту да би се изгледали њихови младунци. Кад је невреме прошло, изнад ове збијене групе дигла се права магла. Клатећи се, стресали су са себе снег. Они из првог спољног круга, који су највише трпели од хладноће, кретали су у шетњу да би размрдали ноге. Мало по мало, скупина се све више осипала.

Младунци

После 69 дана, из јаја почињу да излазе први младунци. Четвртог јула, хладни поларни ваздух испунио се високим тоновима младих гласова. То су биле мале грудве сивог паперја које су на сав глас тражиле храну. У међувремену, прве женке су се већ вратиле, а друге пристизале. Пробијајући се кроз звучне чудне концерте, оне би препознавале своје птиће и давале им да једу. У њиховим желуцима налазила се храна за 20 до 25 дана, која се састојала од већ сварених рачића и риба.

Док су птићи узимали храну из мајчињих уста, изгладнели и ослабели мужјаци изнемогли су хитали мору да нешто улове. Њихов губитак у тежини износио је и по једанаест килограма.

Чим се излегу младунци, међу пингвинима настаје живот и, рекло би се, радост. Храњени и чувани наизменич-

но од оца и мајке, птићи брзо расту. Пошто наврше 35 до 45 дана, силазе с родитељских ногу. Свако младунче је толико несташно да родитељи имају муке да га не изгубе међу толиком туђом „децом“ и да га сачувају од пада у ледену пукотину или од стрпоштавања у море.

Птић од три недеље тежак је два до три килограма и изгледа врло смешно, и кад хода и кад је сакривен у перју свог родитеља, јер му се види само реп усмерен у небо.

Израсли младунци, иако нису сви потпуно покривени перјем, крајем децембра понашали су се врло узнемирено. Једна група од више стотина њих без прекида се кретала с једног краја острва на други.

Двадесет шестог јулу, сви чланови наше екипе изишли су на једну узвишину. Задатак нам је био да утврдимо колико има младунца колико незлежених јаја, а колико угинулих птића. Тако добијени број требало је помножити са два, да би се знало колико броји колонија одраслих. Показало се да је у нашој непосредној близини биваковало у току више месеци око 13.000 пингвина.

Исто вече на санти се појавила пукотина. Она се у току ноћи продубила, а ујутро, кад смо изашли на чистину, видели смо како огромни ледени сплав носи према северу целу колонију наших отмених и достојанствених пријатеља заједно с њиховом децом. Слика је била незаборавна и тужна као при сваком растанку.

Екипа се искрцала на архипелагу Геологија, који је тако назвао Димон д'Урвил још 1840 године. Чим смо стигли, указао нам се јединствен приказ: са севера су, у дугој колонији по један, долазиле велике птице, гегајући се једна за другом у својим добро познатим „фраковима“. Били смо одушевљени изгледом овог необичног каравана пешака рали којих смо дошли, али које нисмо очекивали тако брзо.

Били су очарни гледајући их како одлазе. Међутим, већ 3 априла они су се у истом поретку вратили и придружили главнини.

Одмах је почело образовање парова. Та бића, у почетку готово нема, дармала су и стално махала крилима. Захваљујући тим „разговорима“ били смо у стању да распознамо мужјаке од женки. Иначе, на први поглед нисмо могли ни по чему да их разликујемо — имали су исто црно и бело перје, исте кљунове и исте вратове.

Пингвин је атлета

Дуг, оштар и савијен кљун, којим се пингвин неспретно служи, није опасан, али патрљци крила могу да нанесу озбиљну оштећу. То добро знају сви који су покушали да их хватају и зато нам је било потребно више недеља док смо пронашли начин како да савладамо првога. Јер, „царски пингвин“, како га зову, сав је саздан од мишића. Само трудни мишићи једне животиње од 32 килограма, коју смо сецирали били су тежи 7,800 кг, што значи четвртину укупне тежине.

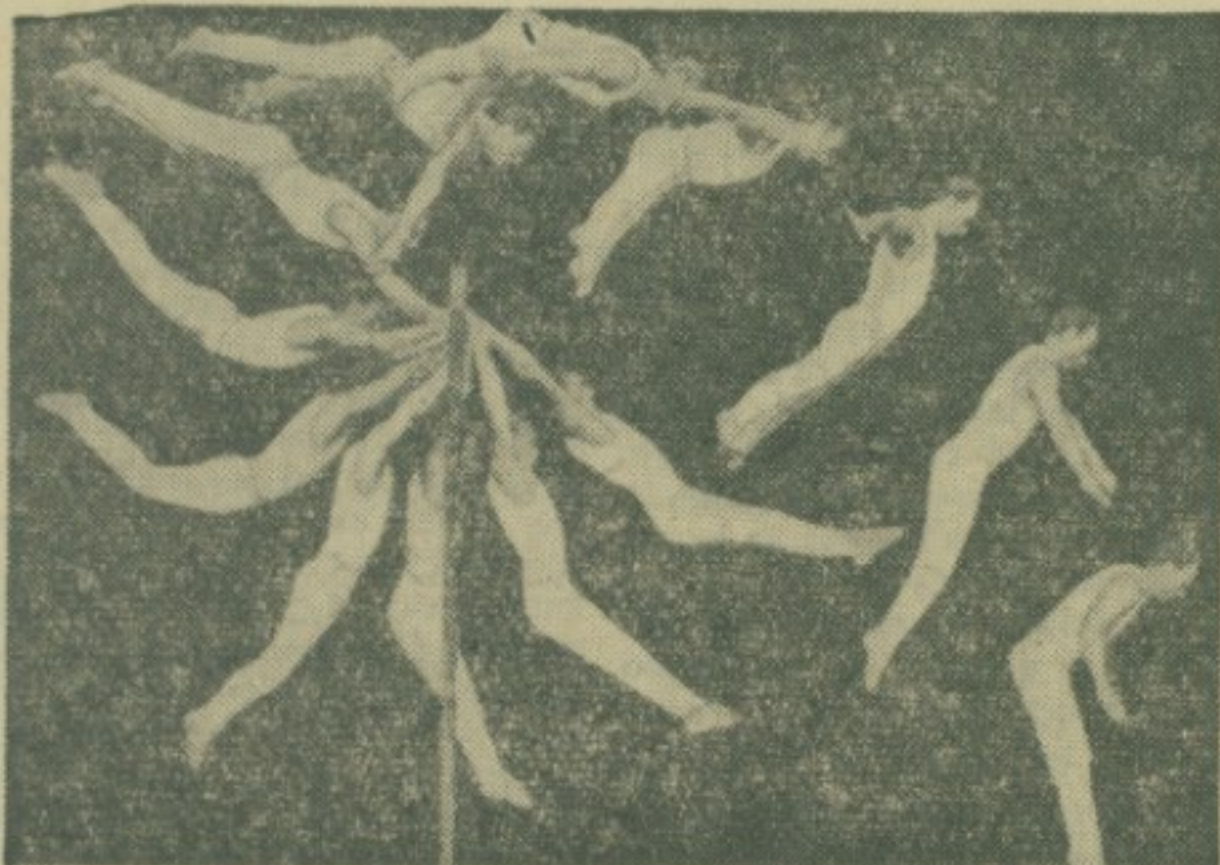
Крајем марта одвојила се једна санта леда и око 300 пингвина однео је морска струја. Биолози наше групе

Тек много касније закључили смо да су женке нешто виткије и да имају мало друкчију боју кљуна. Оне су и нешто лакше, мада их има и тежих од мужјака. Но, најпозданији знак за разликовање полова је песма. После неколико недеља најљивог слушања, открили смо разлику у гласовима мужјака и женки.

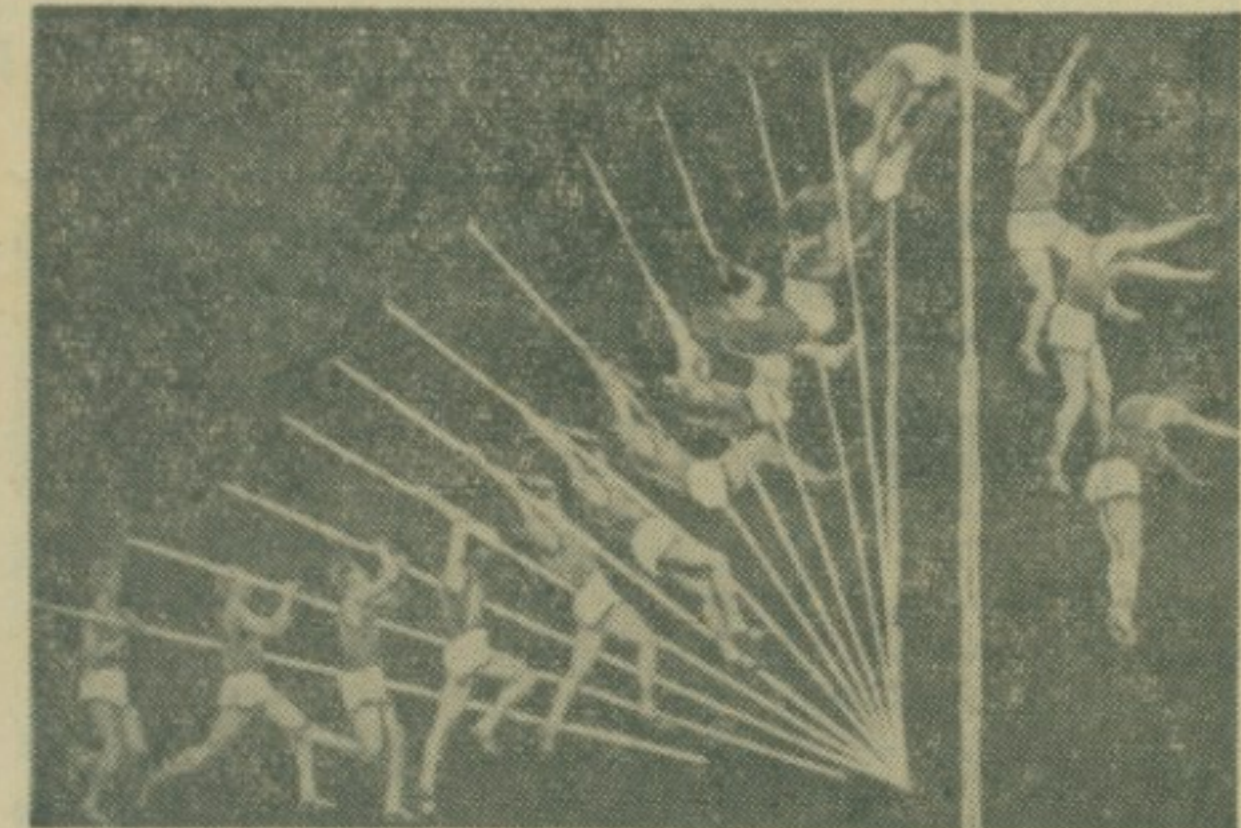
У трагању за јајима

После нарења, водили су веома узоран живот пуних двадесет дана. Приљубљени, женка и мужјак се сатима ни су одвајали, а ако би до тога ипак дошло трајало је кратко — само док се начини мала кружна шетња.

Корисно за спортисте...

Ова слика комбинована је од читавог низа снимака на филмској траци, по пет снимака у секунду. Сваки поједини снимак увеличан је и залепљен на црну таблу, па је потом снимљена цела ова монтажа, тако да изгледа као непрекидна акција.

За спортисту је овакав снимак од неоцењиве вредности јер помоћу њега може да проучава сваки покрет у сваком тренутку и да поправи рад својих мишића уколико је потребно.

ПЕРИ

ПРЕМА ПРИЧИ ФЕЛИКСА САЛТЕНА АУТОРА „Балдија“

ПОРО ВИШЕ НИШТА НЕ МОЖЕ ДА УЧИНИ... СЕМ ДА ЧЕКА...

ЉУНА СЕ ПРИБЛИЖАВА... САД ЋЕ СКОЧИТИ...

...ИЗНЕНАДА НЕКО КРЦКА... ЊЕ ПРЕНУЛО ЈЕ ПЕРИ ИЗ УКОЧЕНОСТИ

...НАПЕТОСТ ЈЕ ТОЛИКО ВЕЛИКА ДА СЕ И... ГРАНА ОД ЊЕ СЛОМИЛА...

ДИВРА МАЦКА БАЦИЛА СЕ НА ЖИВО КЛУПЦЕ...

...И У ЗУБИМА ОДНЕЛА КУНУ!

НИКАД ПОРО НИЈЕ ОДЕКАО ТАКВУ РАДОСТ ШТО ЈЕ ЖИВ... И ОН СВОЈ ТРИМФ ОБЈАВЉУЈЕ ЧИТАВОМ СВЕТУ.

ПЕРИ ЧУЈЕ ЊЕГОВ ГЛАС... И ОДЕКА КАКО ЈЕ ПРЕПЛАВЉУЈУЋЕ ТАЛАС ОРЕКЕ...

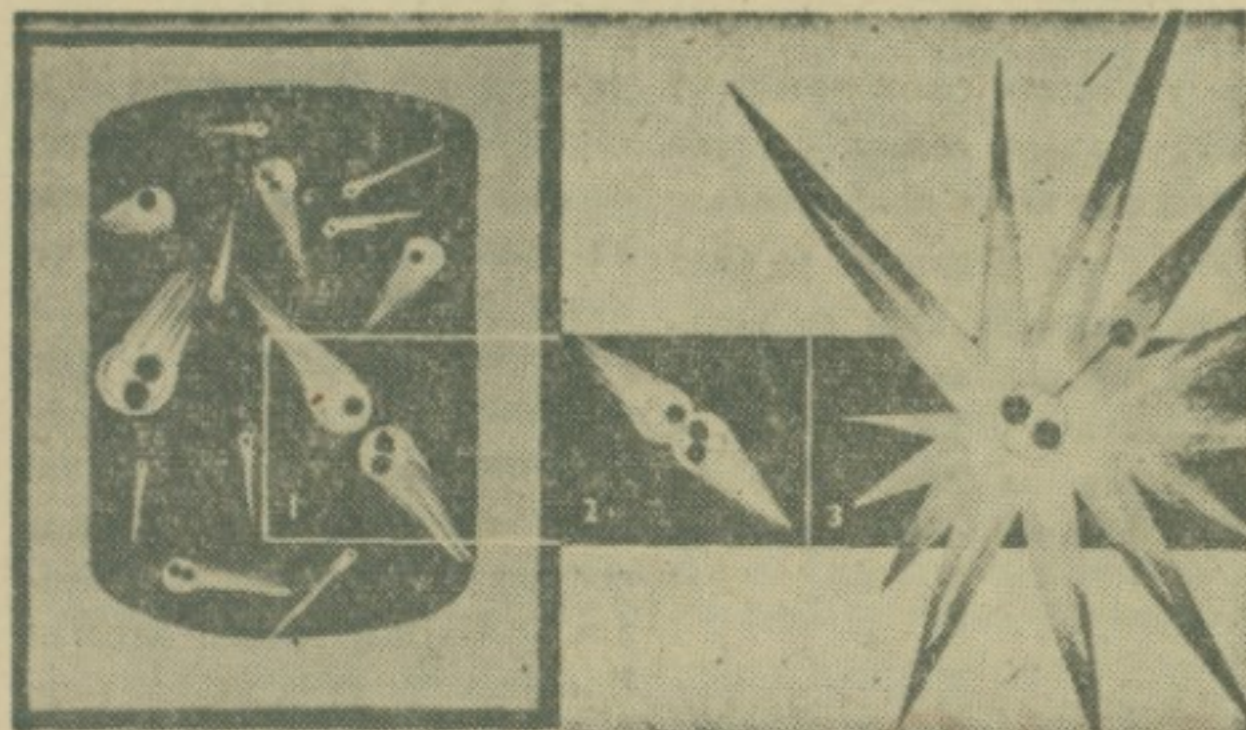
ТАКО ЈЕ ПРИРОДА, НА СВОЈ ДИВАН НАЧИН...

НАПИСАЛА ОРЕКАН КРАЈ НАШОЈ ПРИЧИ.

КРАЈ

Игра АТОМА

На температури од 100 милиона степени атоми су ослобођени електрона и приликом фантастичних брзина судара долази до фузије: језгра деутеријума и тритијума (1) су се срела (2) и образују језгро хелијума (3), које ослобађа неутрон и енергију од 17.600.000 електронволти

Атомска енергија за британском атомском центру у Харвелу остварена је температуре од пет милиона степени, а од шест милиона у једној америчкој лабораторији. Ово су тек први кораци на том путу.

На обичној температури, у једном литру деутеријума влада нормални атмосферски притисак, а молекули гасова се крећу брзином од 5.000 километара на час. Фузије нема.

Ако се деутеријум загреје до температуре од 5.000 степени, сила судара разбија молекуле у атоме. Сада већ влада притисак од 40 атмосфера, а просечна брзина атома износи 65.000 километара на час. Гасови су се усомешали.

На температури од 10.000 степени атоми се претварају у

„плазму“, неку врсту четвртог агрегатног стања у природи. Настаје хаос слободних електрона и наелектрисаних оголећених језгара атома. Притисак износи 1.500 атмосфера, а брзина кретања електрона 16 милиона километара на час, док је знатно тежих језгара свега 300.000 километара. То је почетни ступањ термонуклеарних истраживања. На тој температури дошло би до фузије два језгра сваких 500 година.

Учесталост реакција које настају фузијом на температури од милион степени већа је милијарду милијарди пута, али је ослобађање енергије још сасвим безначајно.

На 100 милиона степени влада притисак од 15 милиона атмосфера. Електрони се крећу брзином од 150.000 километара у секунду. Из тренутне реакције језгара једних на друге израста цинковска енергија од 100 милиона килвата. Па ипак, да би на тој температури дошло до жељене реакције треба употребити више енергије од оне која би се добила фузијом.

Фузија би се стално одржавала тек на температури од 350 милиона степени. Тада ће се родити прва вештачка звезда, минијатурно сунце у епрувети. Енергија која ће се на тај начин произвести биће за данашње појмове неограничена. То је и разумљиво кад знамо да релативно ниска температура настала блеском „флеша“ фотографског апарата произведе снагу велике електричне локомотиве, али свега за стоти део секунда. Совјетски научници приликом експеримената фузије на температури од милион степени произвели су електрично струјање интензитета од два милиона ампера, а у неколико махова је произведена десет пута већа снага него што је има кубјешевска електрична централа, чији капацитет износи 2.100.000 килват-часова.

То изгледа сасвим просто: кад неко има кијавицу и цури му из носа, треба га брисати... Сви лепо васпитани људи, па и деца, знају то правило. Али, није увек било тако. Ма колико изгледало чудновато, тачно је да у стара времена људи нису брисали нос. Они су се ишкривали, а тек доцније им је пало на памет да се нос може и брисати. И онда су га брисали чиме стигну...

како треба брисати НОС

Знаете ли зашто на мушком оделу, баш на рукавима, постоје она три дугмета која ничему не служе? Прича се да је царица Марија Терезија својим гардистима дала нову, врло лепу униформу. Али они су, не обазирећи се на то, кад год би се указала потреба, свој нос брисали рукавом. Онда се један промућуран кројач сетно да им на рукаве пришије дугмад, тако да су им она сметала приликом брисања носа. Прича, истина, не каже да ли су се гардисти после

тога одвикли свог ружног обичаја.

Замислите још ништа чудно ватије: велики француски краљ Луј XIV, кога су звали „Краљ сунце“, који је дао да се сагради диван Версајски дворца, за време кога су цветале књижевност и уметност — кад је имао кијавицу није брисао нос марамицом... из простог разлога што она тада

премора и др. Онда клице постају опасније, те у борби са организмом оне побеђују и изазивају запаљење на носној ждрелној или некој другој слузници. Тиме се објашњава и чињеница да човек може да добије кијавицу и лети, кад је време врло топло.

Кијавицу треба лечити не само због тога што је досадна и непријатна, него и зато што може да остави компликације, као например запаљење синуса, тзв. синусит, који претставља запаљење слузнице чеоних или виличних шупљина. Ово запаљење може да пређе у гнојно запаљење и да изазове неке болове у глави. Стога је најбоље — не добити кијавицу. То се постиже уредним и хигијенским животом; треба водити што мање у затвореним и загушљивим просторијама у којима има много људи и доста прашине, бити што више на чистом ваздуху, довољно спавати и не премарати се. Отпорну снагу нашег

није постојала. Тек су је доцније измислили.

Сада, кад постоји марамица, природно је да човек у њу избрише нос. Само, и то није тако просто. Треба знати како се брише нос. А ево како треба: пре свега, не сме се дувати сувише јако, јер то не само што мије лепо и ствара непотребну буку, већ може бити и опасно, јер претерано велики притисак ваздуха кроз такозвану Евстахијеву трубу може неповољно да утиче на бубне опне, а осим тога може да инфицира средње уво. То вам се не би догодило да живите на Северном полу, јер иако је тамо велика хладноћа, тако да би човек могао лако да „озебе“, ипак не може добити кијавицу, јер тамо нема клице, које се иначе стално налазе у нашем носу због тога што живимо у средини у којој их у ваздуху много има. А без њих нема кијавице. Да би она наступила, потребно је да клице изазову запаљење носне слузнице које настаје тек кад одбранбена моћ организма попусти, решимо услед хладноће или велике топлоте,

организма треба подизати гим настиком, спортовима, хигијенском исхраном и подесним одевањем.

ОД ИКАРА ДО РАКЕТЕ

УБРОЗ ПОСЛЕ ТОГА, ЛУЈ БЛЕРИО ПОЛЕТЕО ЈЕ ОД ФРАНЦУСКЕ ОБАЛЕ АВИОНОМ ТЕШКИМ СВЕГА 240 КИЛОГРАМА КОЈИ ЈЕ САМ КОНСТРУИРАО... И БЕЗ ИКАКВИХ НАВИГАЦИОНИХ ИНСТРУМЕНАТА ПРЕЛЕТЕО КАНАЛ ЛАМАНШ.

ЕНГЛЕСКА ВИШЕ НИЈЕ БИЛА ИЗОЛОВАНА ОД ЕВРОПЕ УВЕК УЗБУРКАНИМ КАНАЛОМ.

БЛЕРИО ПРЕЛЕТЕО ЛАМАНШ! ПРЕКО ЛАМАНША КРОЗ ВАЗДУХ!

СЛЕДЕЋА ГОДИНА ДОНЕЛА ЈЕ НОВ ЛЕТ ПРЕКО КАНАЛА... МОЖДА ДОШ ЕПОХАЛНИЈИ... РОЛС ЈЕ ПРЕЛЕТЕО ОД ЕНГЛЕСКЕ ДО КОНТИНЕНТА...

... БАЦИО ПОЗДРАВНЕ ЛЕТКЕ И БЕЗ СПУШТАЊА ВРАТИО СЕ У ЕНГЛЕСКУ.

У МЕЂУВРЕМЕНУ, АМЕРИЧКА АВИЈАЦИЈА ЗАБЕЛЕЖИЛА ЈЕ ЈЕДАН ВЕЛИКИ УСПЕХ. ЈУЛИН ЕЛН ПРВИ ЈЕ УЗЛЕТЕО АВИОНОМ С ПАЛУБЕ ЈЕДНОГ БРОДА.

Пластични челик

Тамносребрнаста маса састављена од 80% челика и 20% пластичне материје назива се пластични челик. Кад јој се дода материја која је стврдњава, за 24 часа она постаје чврста као ливено гвожђе. Овако стврднути пластични челик може да издржи на једном квадратном сантиметру притисак и до 700 килограма. Пластичног челика има две врсте: у течном стању и као тесто. Није отрован, а постојан је према многим киселинама и базама. Ако се гушћој врсти пластичног челика дода струтотина од метала и стакла, онда се он може употребити за оправку поломљених делова машина.

Велика беба

Свега десет дана има ова беба-жирафа, најновија принова зоолошког врта у Франкфурту, а већ је висока 180 сантиметара. Упркос томе, мама-жирафа мора да савије врат у полукруг да би свог сина нежно помиловала.

дани избројани. Али, морнари су се тешили тиме да ће сад моћи бар товар да спасу. Радити су без одмора: небројно пута прешли су растојање од брода до обале носећи на леђима бале с крзнима. Али, кад су једног лепог јутра кренули да пренесу и последње завежљаје, „Бејкимо“ је опет био нестао без трага.

Било је немогућно чак и претпоставити да би брод без посаде могао одолети бурама и избећи ледене брегове. Судбина „Бејкима“ била је запе-

ћено забораваило, једна група Ескимца угледала је нестали брод како мирно и сигурно, као да га води рука вештог крманаша, пловни крај рта Бероу на северној обали Аљаске. Знајући да је компанија „Хадзон Беј“, којој је „Бејкимо“ припадао, расписала велику награду за његово спасавање, Ескимци су ускочили у своје лаке чамце и кренули према броду. Но, „Бејкимо“ је баш тада запловио брже и Ескимци су га стигли пред саму ноћ.

један брод је ИСПЛОВИО...

чаћена и посади је једино преостало да крзна пребаци до најближег људског насеља и да се сама, по завршеном послу, специјалним авионом врати у Ванкувер.

Али, „Бејкиму“ још није био дошао крај. Пет месеци после другог тајанственог нестанка, на њега је, на свом усамљеном путовању кроз Арктик, наишао познати истраживач Лесли Марвин. Он је чак успео да се погне на брод, где је, на своје огромно чуђење, све машине нашао у савршено исправном стању. Али, он сам није могао ништа да учини и морао се задовољити тиме да поднесе извештај о овом свом необичном „сусрету“.

Готово читаве две године касније, кад се на „Бејкимо“

броду. Ледене санте почеле су да се стапају, ледени брегови претећи су им се приближавали и нестали. Ескимцима је било доста брода за који су почели да верују да је у власти злих духова. Због тога су се пребацили на санту коју су струје лагано носиле према о-

ли. Али, кад је променио курс свога брода да би му се приближио, ветар је изненада стао да дува у супротном правцу, почео је да пада густ снег и „Бејкимо“ је нестао с вида.

У току следећих пет година „Бејкимо“ је виђан час ту, час тамо, тако да су га Ескимци прозвали „аветињским бродом“. Најзад, неки капетан Полсон наишао је на брод-луталицу, овога пута опет заробљен ледом. Он је с неколико својих морнара прешао преко леда и први пут после толиких година палубом „Бејкима“ одјекинули су кораци правих помораца. Полсон је нашао машине у исправном стању, али се и њему измакла обећана награда. Јер, пре но што их је ставио у покрет, небо се смрачило наговештавајући непогоду. Полсон је морао да се побрине за сигурност свог брода и због тога је, тешка срца, одустао од спасавања „Бејкима“.

Отада се за овај брод, који је толике године лутао између ледених брегова Северног Мора, ништа више није чуло,

Морнари са бродова који плове арктичким водама с времена на време претражују погледом пучину надајући се да ће можда имати срећу: да ће угледати „Бејкимо“ и добити расписану награду. А „Бејкимо“ је име једног пароброда који је пре више година напустила његова посада и који отада, као „уклети Холанђанин“, лута арктичким водама.

Сваке године, почетком лета, напуштао је „Бејкимо“ своју матичну луку Ванкувер и кретао према најистуренијим претстражама на Арктику, где је за рачун компаније Хадзон прикупљао крзна. Шибан леденим бурама, брод је секао воду најопаснијег мора на свету: опловио би око западне обале Канаде, прошао кроз Берингов Мореуз, обишао Аљаску и најзад запловио Северним Леденим Морем између острва Арктичког Архипелага, том гробницом многих бродова. Пошто би обишао осам станица и укрцао крзна, у највећој журби кренуо би натраг, јер ако пре завршетка кратког арктичког лета не би стигао до отвореног мора чекала би га сигурна пропаст.

Опет је било лето и „Бејкимо“ је кренуо на своје десето и последње путовање према далеком северу. Али, те године зима је рано и нагло наступила, док се брод још налазио у такозваном Северозападном Пролазу. Једног јутра „Бејкимо“ је освануо опкољен ледом. Посада је знала да ће страховити притисак ледених маса раније или касније здробити њихов брод као љуску, па су зграбили најпотребнији лични пртљаг и преко леда стигли до обале, где су преноћили.

Сутрадан изјутра, „Бејкимо“ се, неопштећен, налазио на истом месту где га је лед заробио. Море је на том месту било релативно плитко, тако да је постојала нада да лед ипак неће смрвити брод. Због тога су морнари одлучили да драгоценим товар пребаци на обалу и да зиму проведу у импровизованом логору. Ако до идућег лета „Бејкимо“ остане читав, наставиће пловиду.

Одмах су прионули да саграде колибе и настрешице где би могли да склопе скупоцена крзна. Међутим, сутрадан се подигла јака снежна бура. Ветар је данима беснео и рушио тек подигнуте колибе, чије су остатке брзо покриле читаве тоне снега. Кад се, најзад, непогода стишала, људи су са ужасом видели да њиховог брода више нема. Лед, који је неколико дана раније представљао бескрајну глатку површину, потсећао је сада на планински пејзаж са снежним сметовима високих и по петнаест метара,

ТОМАХАВК И ИЗГУБЉЕНО ПЛЕМЕ МАЛИХ РАТНИКА

НАСТАВИЌЕ СЕ

Учимо шах XIII

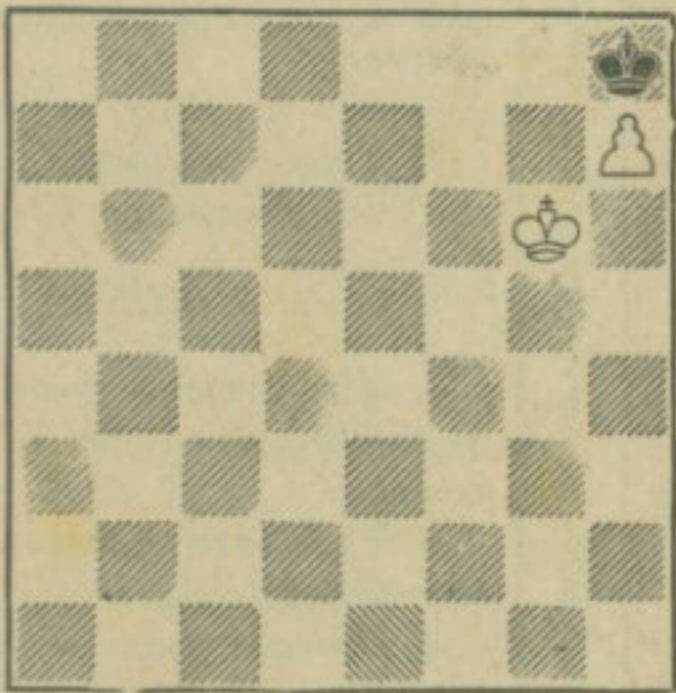
На тринаестом шаховском шампионату Југославије, одржаном недавно у Сарајеву, одиграно је укупно 190 партија. Од тога је било 106 реми-партија. Шта значи реми у шаху?

То је нерешена партија, без победника. Када један играч остане, на пример, само с једним ловцем, он не може да изведе мат. Тако исто није могућно доћи до победе ако оба играча остану само с дамама и топовима. Разуме се, један погрешан потез, после кога би неки од играча изгубио даму или топа, значи би и губитак партије.

До ремија може да дође и када у једној партији трипут настане иста позиција са istim играчем на потезу. У том случају, да би настао реми, потребно је да један од играча то захтева. Иначе, игра може да се настави.

Партија може, на захтев једног од партнера, да се заврши ремијем и када оба играча поведу по педесет потеза, а ниједан не узме ниједну фигуру свог противника, нити помери свог пешака.

Партија се завршава нерешено и када дође до „пата“. Претпоставимо да је на шаховској плочи настала ситуација као на овој слици:

Сада је црни на потезу. Његов краљ није нападнут, он није у шаху, али он нема ни слободног поља на које би могао да стане: поље g8 туче бели пешак, а поље g7 туче бели краљ. То је пат, нерешена партија.

„Вечни шах“, који такође значи нерешену партију, видећете у следећем броју „Забавника“.

Захвални туљан

— Служно сам тада у морнарици, — прича један амерички природњак-аматер. Наш брод лежао је укотвљен у луци кад смо једног дана чули неко пљескање по води. Погледавши преко оgrade, опазили смо једног младог туљана како покушава да се полне у чамац који је био везан за наш брод. Пошто му то никако није успевало, спустили смо до саме воде висећу платформу, на којој морнари стоје кад чисте корито брода, и извукли туљана на палубу.

На једном боку туљан је имао велику рану, коју је наш бродски лекар одмах за-

шно. Свог болесног госта хранили смо шећером и свежом рибом. Туљан је остао код нас док му рана није зарасла, а онда се једног дана гатајући спустио низ покретне степеннице и — нестало.

Међутим, кад год би се наш брод вратио у луку, туљан би нам долазио у посету. Пошто би, пљескајући перајима по води, привукао нашу пажњу, мирно би чекао да спустимо платформу и да га извучемо на палубу, да ту прими наше поклоне у храни и да стрљиво подноси да га милујемо по глаткој, мокрој длаци. Најчудноватије од свега било је то што је он умео да разликује наш брод од свих осталих бродова укотвљених у луци. Јер, наша расплтивана су показала да он својим посетама указује част само нашем броду.

ЕЛЕКТРИЧНИ ШПОРЕТ С РАДИО-ПРИЈЕМНИКОМ

У Америци се продају електрични шпорети у чијој је рерни инсталиран мали радио-пријемник. Помоћу њега домаћица може с велике удаљености да регулише топлоту рерне и да је по потреби искључи кад су, на пример, колачи готови. Ако домаћица стави колаче да се пеку и пође у град, она у ташну стави мали радио-отпремник, тако да и са улице, после одређеног времена, може искључити струју.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЗА УШТЕДУ МОТОРНОГ УЉА

За сваких хиљаду километара пређеног пута аутомобил троши око десет литара уља. Та количина могла би да послужи и за дужи пут ако би се употребљено уље повремено пречишћавало. Претпоставља се да је главни узрок кварењу уља оксидација и његово разлагање под утицајем високих температура и хемиског дејства врућих гасова, као и распадање малих честица метала, што је последица трења покретних делова. Сам процес оксидације уља при раду мотора прво иде полако, а затим се нагло повећава.

Једна група канадских научника под руководством доктора Тудингтона и Сиријана већ се дуже времена бави изучавањем процеса оксидације уља, па је дошла до неочекиваних открића: додавањем неких метала уљ, на пример бакра, процес оксидације се убрзава, док додавањем натријума он постаје спорнији.

КИШНИ ОГРТАЧИ ОД ХАРТИЈЕ

Ускоро ће они који се нађу на улици за време непогоде моћи да купе у сваком киоску јевтине кишне мантиле — од хартије. Први примерци, израђени у институту за хартију у Совјетском Савезу, приликом проба показали су се веома практични. После специјалне хемиске обраде, хартија се превлачи парафином, после чега постаје непромочива. Ови огртачи ће бити удобни и лаки, а што је најважније и врло јевтини и моћи ће да послуже бар неколико пута.

САМО У ПОЧЕТКУ...

Једно ново средство које треба да заштити људе од туберкулозе, а не да их лечи кад се болест већ развије, добијено је у Ирском медицинском центру у Дублину. Овај лек је познат само под лабораторијском ознаком Б 663.

Приликом проба на животињама показао се много ефикаснији против бацила туберкулозе од било кога до данас познатог средства. Б 663 делује само у почетку, то јест одмах после инфекције и првих знакова болести.

НЕОБИЧНО СТАКЛО

У лењинградском заводу за уметничко стакло добијена је нова врста цинк-сулфидног стакла. Оно има чудна својства: по жељи мајстора који издувава стакло, а услед топлоте, по њему се стварају најразличитији цветови. Овакво стакло са уметничким фигурама на њему досад није никде израђивано. Ускоро ће се појавити у продаји.

АУТОМОБИЛ БЕЗ ВОЗАЧА

Аутоматско управљање аутомобилом испробано је недавно у техничком центру једне америчке фабрике моторних возила. Ово се постиже помоћу комбинованог бројача и аутоматског механизма који следе магнетску стазу произведену нискофреквентном струјом у једном електричном каблу испод аутостраде. Овај систем је још у фази испитивања.

НАЈВИШЕ ЖЕЛЕЗНИЧКЕ ПРУГЕ НА СВЕТУ

Човек гради железнице не само све даље — у пусте крајеве, већ и све више — у високе планине. Највише пруге налазе се у Америци, чије локомотиве „прескачу“ чак и саме Кордијере. На пример, у САД железничка пруга прелази 3.000 метара надморске висине, у Еквадору 3.604 м, у Перуу 4.821, у Боливији 4.787 и у Чилеу 4.826 м. У Европи највише пруге налазе се у Швајцарској: једна је на 3.458, а друга на 3.022 метра надморске висине.

„МОРСКА БОЛЕСТ“ НА АЈФЕЛОВОЈ КУЛИ

Недавно је Ајфелова кула „приредила“ неколицини страних туриста велико изненађење кад су на њеном врху, док је над француским главним градом беснео прави оркан (ветар је дувао брзином од 140 километара на сат), изненадно добили морску болест. Испоставило се да је кула под налетима ветра прво почела да вибрира, а потом да се љуља, померајући се за читавих 15 сантиметара. Према објашњењу које је дао инжењер Трифоз, она је описивала око своје осовине једну елипсу, што је проузроковало морску болест код посетилаца који су се затекли на врху у том тренутку.

Овакво љуљање Ајфелове куле догодило се трећи пут од њеног постанка. Али, то елипсоидно кретање није страшно, каже инжењер Трифоз, пошто је кула тако конструисана да може без опасности да издржи осцилације и до 30 сантиметара.

ГРАМОФОНСКЕ ПЛОЧЕ ЗА ЉУБИТЕЉЕ ФУДБАЛА

У последње време у Бразилији се највише траже грамофонске плоче „Зизинхо“, на којима су снимљени интервјуи с тамошњим чувеним фудбалером Зизинхом, затим делови радио-репортажа са утакмица у којима је он био голгетер, као и бурни аплаузи гледалаца одушевљених сјајном игром овог фудбалера.

МИКРОБИ СТАРИ 3000 ГОДИНА

Бактериолог америчке морнарице капетан Мијер пронашао је под ледом на Антарктику смрзнуте бактерије на дубини од око 30 метара. Загревањем, оне су оживеле. Спручвајући су дошли до заклјучка да су ове бактерије старе од 800-3000 година. Иначе, Мијер је апсолутно сигуран да их није он сам унео у лед приликом копања.

... најомиленија и најчешћа храна јагуара су водене корњаче.

... број биоскопских дворана у Сједињеним Америчким Државама у сталном је опадању. Док је 1948 године њихов број износио 17.689, данас их има свега 14.716. Насупрот томе, број телевизијских пријемника стално расте.

... у другој половини 18 века у Сијаму су као законско средство плаћања би-

... младунче плавог кита кад дође на свет веће је од одраслог слона.

... шипеки, врста паса малог раста и црне боје, немају репове.

... североамерички Индијанци играли су још пре доласка Европљана неку врсту тениса. У игри су учествовали сви ратници два племена. Голови су били удаљени по 800 метара један од другог, а лопта се дочекивала и одбављала рекетом чији је облик сличан троуглу.

... турбина која служи за хлађење кабина у авионима надзвучне брзине мо-

ли у употреби новчићи од порцелана. ... мада је лампа прастари проналазак, у старој Грчкој почела се употребљавати за осветљавање домова тек у четвртном веку пре наше ере.

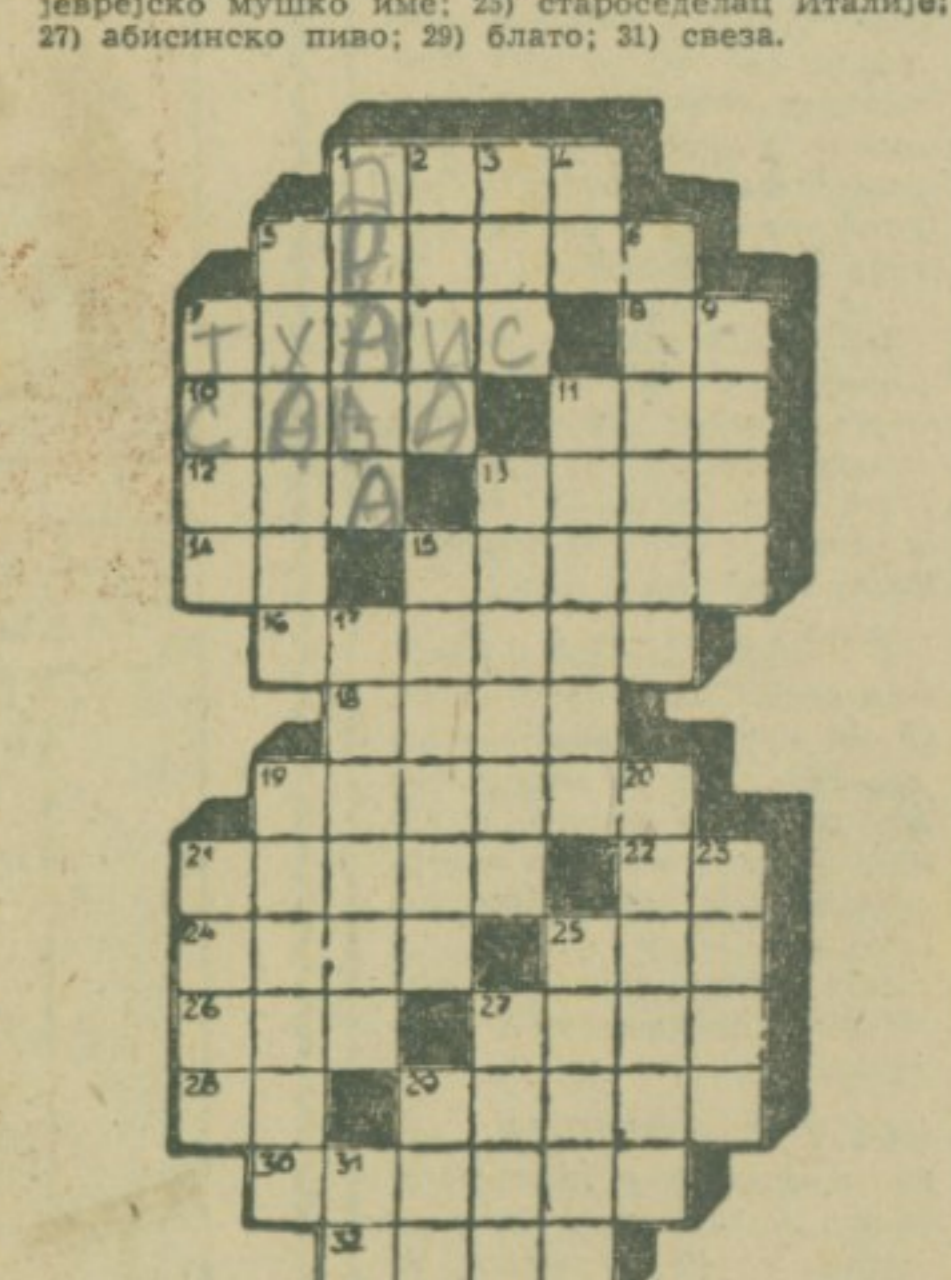
... лава, назив за течне продукте вулканске активности, постао је од латинског глагола „лаваре“, што значи „прати“, највероватније због тога што потоци лаве спирају, заправо уништавају, све на путу на свом путу навишу.

же да стане у шаку, а ипак њен капацитет шта на свом путу хлађења износи једну тону леда на час.

Водоравно: 1) врелина; 5) град у САД; 7) држава у Африци; 8) ознака за непознато лице; 10) наша река; 11) троцифрен број; 12) старински владар (IV век пре н. е.); 13) ловина; 14) ков; 15) град у Грчкој; 16) један континент; 18) место у Србији; 19) део сликарског прибора; 21) град на Јадрану; 22) афирмација; 24) једно од имена истарског књижевника („Данушијада“); 25) личност из Шекспирове трагедије; 26) област у Западној Европи; 27) италијански књижевник („Ослобођени Јерусалим“); 28) бог подземља код старих Грка; 29) староримски државник (II век пре н. е.); 30) марка пасте за обућу; 32) страно мушко име.

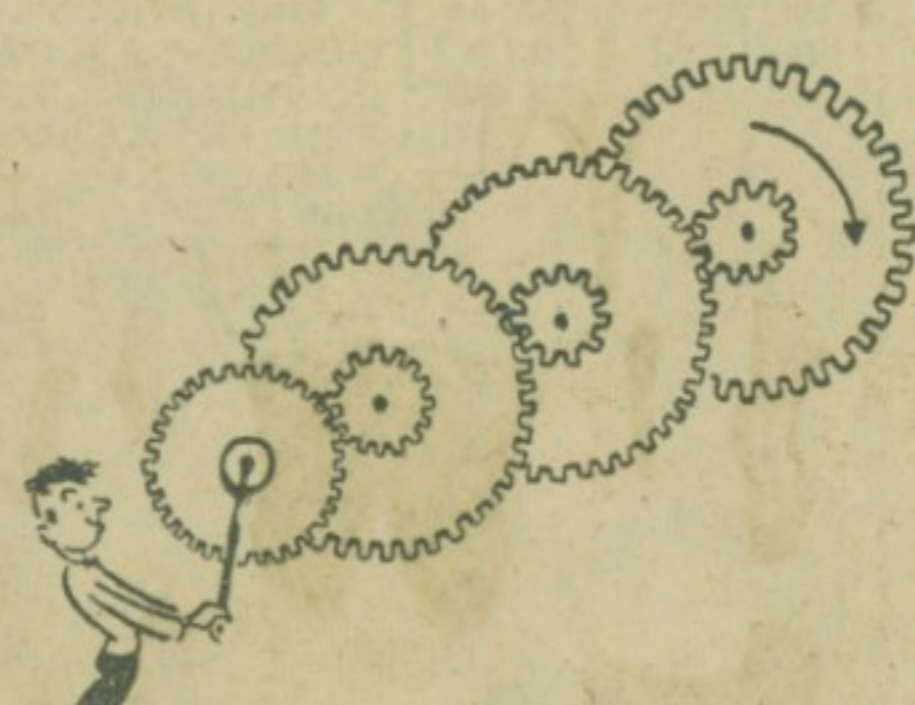
Усправно: 1) наша река; 2) припадник татарскохунског племена; 3) препремени; 4) немачки предлог; 5) дан у седмици; 6) део радиоапарата; 7) морска животиња; 8) врста музичке лествице; 11) један уметник; 13) врста пса; 15) француски књижевник („Базелска звона“); 17) чували пешкир; 19) етничке групе без сталних насеља; 20) проналазач сјалилице; 21) врста амбалаже; 23) јеврејско мушко име; 25) староседелач Италије; 27) абисинско пиво; 29) блато; 31) свеза.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) ен; 3) граб; 5) пролог; 7) Ула; 8) Рос; 10) Рим; 11) „Нора“; 12) ав; 13) Адам; 14) Апатин; 17) Алаи; 18) Крилов; 20) Ерос; 21) ам; 23) каба; 24) три; 25) суп; 26) оно; 27) Лозана; 30) Дима; 31) да.
Усправно: 1) Еро; 2) Нал; 3) грам; 4) Боридино; 5) Плина; 6) Горан; 7) ура; 9) сам; 11) Натал; 15) пароброд; 16) Алса; 18) краул; 19) Вариа; 20) екс; 22) мио; 24) тона; 28) вид; 29) ама.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Треба знати како...

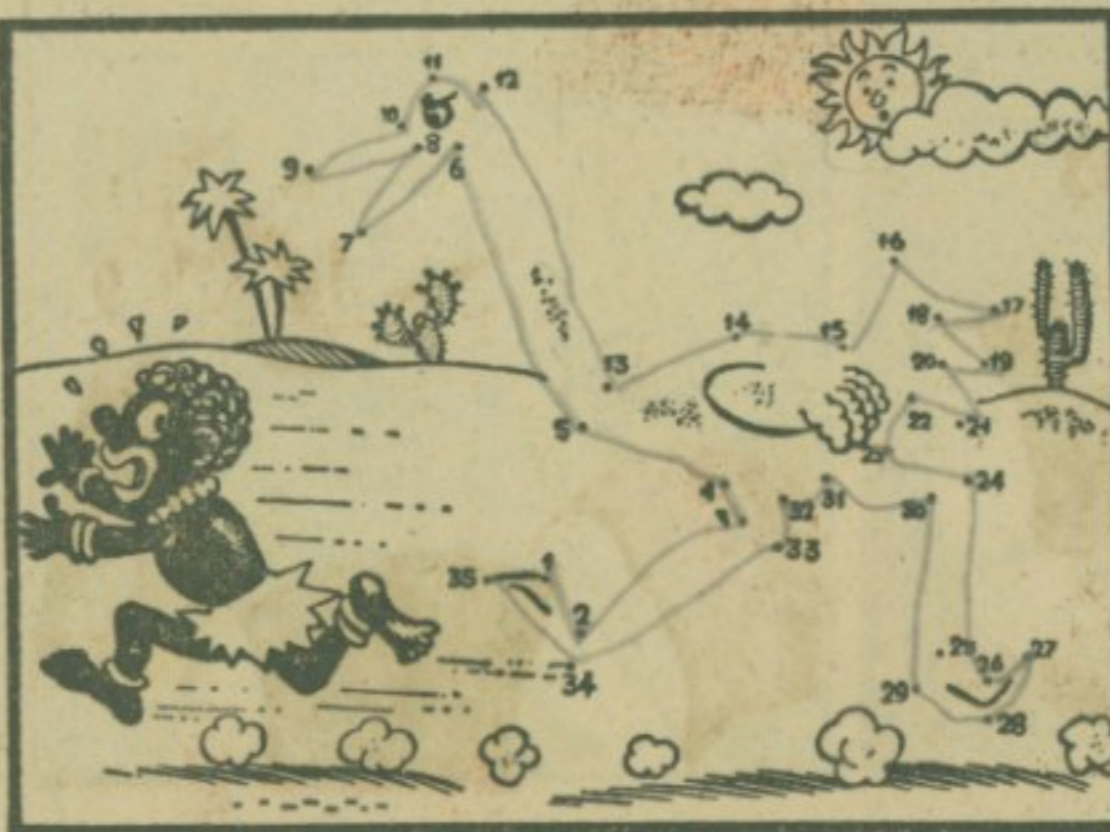

мо заврнути славину!
— Да, — насмеја се мајстор — Видим да морам да вам објасним ствар. Најме, само завртање славине стаје десет динара. Али то што сам знао коју славину треба заврнути стаје седам стотина и деведесет динара.

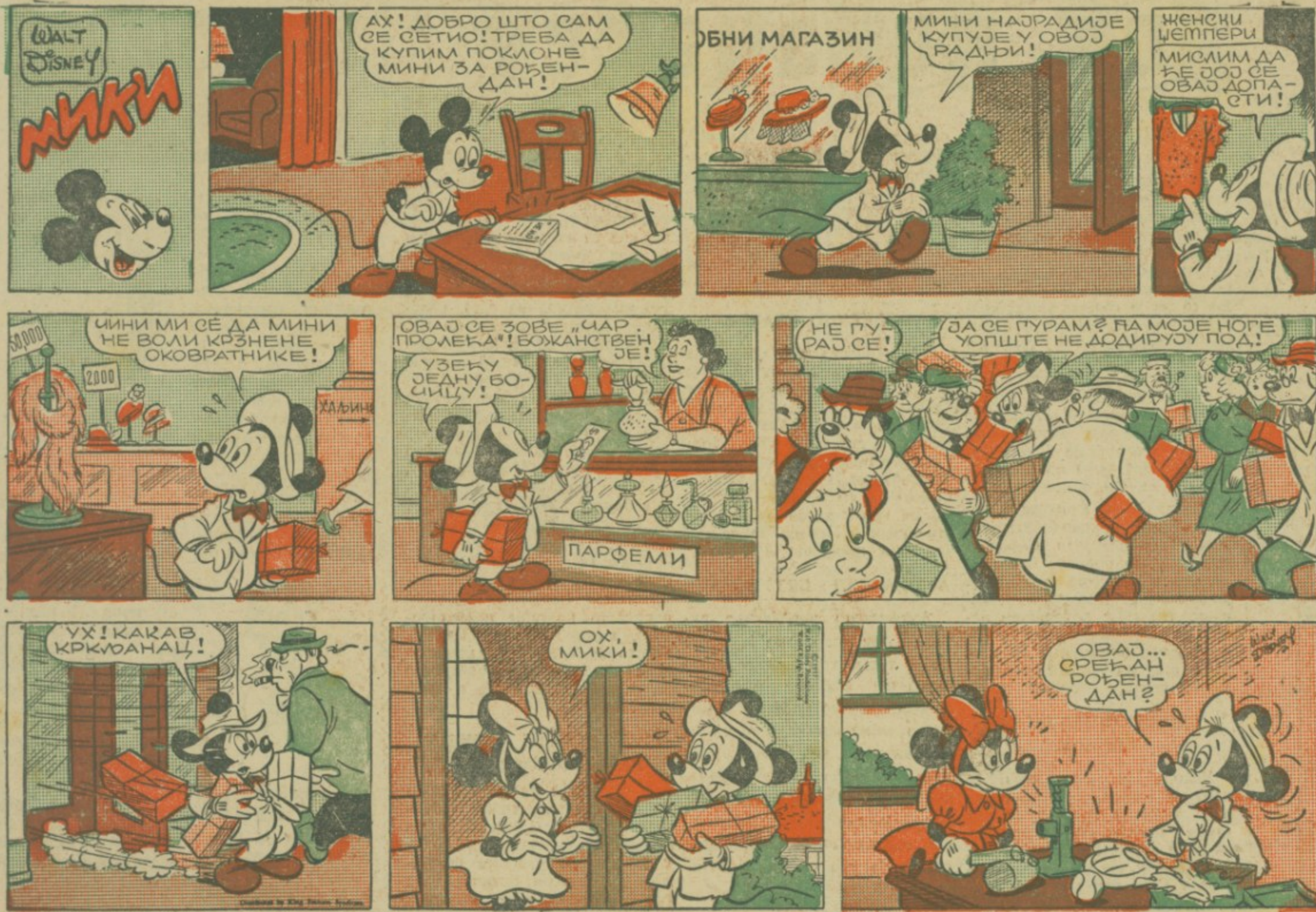
Код слике коју доносимо такође је реч о проблему „треба знати како“. Највећи назубљени точак сме да се окреће само у правцу који показује стрелица иначе ће доћи до стравне експлозије. Да до несреће не би дошло, треба да помогнете овом деваку и да му кажете како да окреће ручицу. Од себе или према себи?

(Овај је едла еф шт чен 'иооо шкелл Алик -Ал екле шт ако ен жлеу)

МАЛИ БЕГУНАЦ

Од чега то бежи мали бегунац? Ако хоћете да сазнате, узмите добро заштитног оловку и повежите све тачке бегом од 1 до 35.

РИБЕ ПО МЕРИ

Мики и Шиља пошли су на излет. И док се Мики излежава у трави, Шиља пеца рибу у планинској речици. После више од једног сата, Шиља је упецао велику пастрмку, али ју је одмах бацно натраг у реку. Нешто касније, на његовој удици праћакала се једна још већа риба. Грмњајући нешто полугласно, Шиља је и њу бацно натраг у воду. Пола часа касније, извукао је једну сасвим малу рибу. Задовољно се насмешио, скинуо је са удице и ставио у кофу с водом.

— Не разумем те, — рече му тада Мики, који је све то с чуђењем посматрао. — Зашто си бацно оне две лепе и велике, а ту малу си задржао?

— Зар не знаш да код куће имам само мали тиган? — одговори му Шиља.

ТЕШКА ДИЈЕТА

— Шта треба да чиним па да омршвам? — пита Белка лекара.

— Најбоље је да свакодневно пешачите сат-два.

— Пре или после ручка?

— Уместо ручка!

ПИТАЊА ОД ОДЖИ

Откад постоји Опсерваторија у Београду?

Где се налази планина Опор?

Кад је била опсада Задра у Средњем веку?

Где се налази острво Ошљак и колико је?

ОДГОВОРИ

ОПСЕРВАТОРИЈА У БЕОГРАДУ постоји од 1887 године, кад је Министарство просвете решило да се подигне прозирнона астрономска и метеоролошка опсерваторија у приватној кући на Врачару, под управом Милана Недељковића, професора Велике школе. Редован рад у опсерваторији почео је 1 јула 1887 године. На тражење Министарства просвете, београдска општина је 1889 иступила за зидање сталне опсерваторије општинско земљиште на такозваном Врачарском пољу, на коме су зграде зидање 1890/91. Опсерваторија је до 1905 била установа Велике школе, а отада Универзитета.

ОПОР је планина у Далмацији, око 8,5 километара североисточно од Трогира. Највиши висови су: kota 626, Црни Круг висок 650 метара и kota 529. Опор је прилично богат изворима.

ОПСАДА ЗАДРА у Средњем веку била је 1345—1346. О тој опсади обавештавају нас два летописа непознатих аутора. Један летопис заступа задарско гледиште, а други млетачко, јер су Млечани опседали Задар. Наиме, у Задру су тада биле две странке: хрватско-угарска и млетачка.

ОСТРВО ОШЉАК, заправо острвце у Јадранском Мору, налази се источно од острва Уљана, недалеко од Задре. Ошљак је стеновито острво, високо 90, дугачко 900, а широко 500 метара. Површина му износи 0,288 квадратних километара.

ХАЉУЦ СТАНКО
ПО РОМАНУ
Ј. ВЕСЕЛИНОВИЋА

